

Il Messaggero - **Le Peuple** - **PALATINNO**
WIECZOR - **Zamenhor schiep**
LA JARO - **INTERNATIONALE TAAL**
esperantistoj chiedono che si insegni
la "lingua univ
Dr. L. L. Zamenhof werd
100 jaar geleden geboren
esperantistoj chiedono che si insegni
la "lingua univ
Dr. L. L. Zamenhof werd
100 jaar geleden geboren

БІТНИЧА
esperantistoj chiedono che si insegni
la "lingua univ
Dr. L. L. Zamenhof werd
100 jaar geleden geboren
esperantistoj chiedono che si insegni
la "lingua univ
Dr. L. L. Zamenhof werd
100 jaar geleden geboren
esperantistoj chiedono che si insegni
la "lingua univ
Dr. L. L. Zamenhof werd
100 jaar geleden geboren

esperantistoj chiedono che si insegni
la "lingua univ
Dr. L. L. Zamenhof werd
100 jaar geleden geboren
esperantistoj chiedono che si insegni
la "lingua univ
Dr. L. L. Zamenhof werd
100 jaar geleden geboren
esperantistoj chiedono che si insegni
la "lingua univ
Dr. L. L. Zamenhof werd
100 jaar geleden geboren

esperantistoj chiedono che si insegni
la "lingua univ
Dr. L. L. Zamenhof werd
100 jaar geleden geboren
esperantistoj chiedono che si insegni
la "lingua univ
Dr. L. L. Zamenhof werd
100 jaar geleden geboren

esperantistoj chiedono che si insegni
la "lingua univ
Dr. L. L. Zamenhof werd
100 jaar geleden geboren
esperantistoj chiedono che si insegni
la "lingua univ
Dr. L. L. Zamenhof werd
100 jaar geleden geboren

esperantistoj chiedono che si insegni
la "lingua univ
Dr. L. L. Zamenhof werd
100 jaar geleden geboren
esperantistoj chiedono che si insegni
la "lingua univ
Dr. L. L. Zamenhof werd
100 jaar geleden geboren

ESPERANTO
DECEMBRO 1959
52 a Jaro - N-ro 649 (12)

esperanto

REVUO INTERNACIA

Lamenhof-Jaro

52a Jaro — N-ro 649 (12)
DECEMBRO 1959

Fondinto : H. HODLER

Honora Redaktoro : HANS JAKOB

Cion por la redakcio oni sendu al la Redaktorino :
S-ino Kirsten Zacho, Randbølvej 4, København, Danlando.

Cion pri administrado de UEA kaj de la revuo Esperanto
(abonado, reklamoj, anoncetoj) sendu al UNIVERSALA
ESPERANTO-ASOCIO, Eendrachtsweg 7, Rotterdam-2,
Nederlando. Telefono : Rotterdam 128313. Girkonto : 378964
TELEGRAMADRESO : ESPERANTO ROTTERDAM.

Ĉiu materialo por difinita numero devas atingi respektive
la redakcion aŭ la Centran Oficejon (vidu supre) antaŭ
la 1-a de la antaŭa monato.

Bankisto de U.E.A. :

R. Mees & Zoonen, Blaak 10, Rotterdam-C.

Traduko kaj represo de artikoloj estas permesataj,
kondiĉe ke oni citu la fonton. Oni sendu tian presasajon
al nia redakcio.

Jara abono (1959) : 9,50 n.gld. (kun membreco kaj jarlibro
12,50 n.gld.). Cefdelegitoj kaj Perantoj en multaj landoj.

Tarifo por reklamoj :

1 paĝo 128,— gld 1/2 paĝo 64,— gld 1/4 paĝo 32,— gld
1/8 paĝo 16,— gld 1/16 paĝo 8,— gld

Anoncetoj pri korespondado :

0,15 gld por unu vorto aŭ 1 int. respondkupono por ĉiu
duo da vortoj.

Legantoj en 80 landoj.

Estraro de U.E.A. :

Prof. D-ro Giorgio Canuto, prezidanto, Via Chiabrera 37,
Torino.

Prof. D-ro Ivo Lapenna, ĝenerala sekretario, 77, Grasmere
Avenue, Wembley, Middlesex, Britujo.

H. W. Holmes, O.B.E., vic-prezidanto, 38, Fillebrook Road,
London E 11, Britujo.

Prof. D-ro Hideo Yagi, vic-prezidanto, 76 Kawaramachi,
Okayama, Japanujo.

R. Llech-Walter, estrarano pri financoj, 5 Quai Vauban,
Perpignan (Pyr. Or.), Francujo.

Norman R. Smith, estrarano pri kulturaj aferoj, 75 South
Ealing Road, South Ealing, London W 5, Britujo.

D-ro W. Herrmann, estrarano pri eŭropa lingvo-kampanjo,
Bürstädterstr. 3, (16) Lampertheim-Hessen, Germanujo.

A. Rajski, estrarano pri landaj kaj fakaj asocioj, Odyńca
3/5, Warszawa, Pollando.

Centro de Esploro kaj Dokumentado

77, Grasmere Avenue, Wembley, Middlesex, Britujo,
Telefono : ARNold 90-81.

Serva Centro, Palais Wilson Genève. Svislando.

Honora Administranto : Hans Jakob. Telef. 32.30.34.

LA FRONTPAĜO MONTRAS :

Zamenhof kaj Esperanto en la tutmonda gazetaro
dum la Zamenhof-Jaro.

Enhavo

La Centjara Datreveno	
G. Canuto, I. Lapenna	201
Zamenhof Lazaro Ludoviko.	
Prof. G. Waringhien	202
Pensoj de D-ro L. L. Zamenhof	206
El : La Vojo	209
El Proverbaro Esperanta	209
Knabineto kun alumetoj	210
El la Malnova Testamento	211
Saluto al Zamenhof. E. Privat	212
Momentoj dum Kongresoj	212
Letero de Zamenhof	213
Ho, Mia Kor'	214
La valoro de Esperanto el lingvistika vidpunkto. Prof. W. E. Collinson	215
Pri la mondlingva problemo.	
Prof. Paavo Ravila	216
La grandeco de D-ro L. L. Zamenhof.	
Prof. I. Lapenna	218
Tolstoj, Zamenhof kaj Esperanto	220
Intervjuo kun Ing. L. Zamenhof	222
Generalo Bastien 90-jara	223
Unu infano feliĉa	223
Rubrikoj :	
Oficiala Informilo	223
La internaciaj konkursoj	223

KOREKTO

Je la fino de paĝo 219, post la vorto "personoj"
bonvolu legi la linion : "parolantaj la Internacian
Lingvon — estis kaj estas"

Tiu ĉi jubilea numero estas redaktita de Ivo
Lapenna kaj Kirsten Zacho. La fotoj el la vivo de
L. L. Zamenhof estas el la arkivo de CED, havi-
gitaj al ĝi de Henk Thien el Amsterdam. Enpaĝigo :
M. Vermaas, Teknikaj aranĝoj : W. Zwagers.

OFICIALA ORGANO DE UNIVERSALA ESPERANTO-ASOCIO

(EN KONSULTAJ RILATOJ KUN U.N.E.S.C.O.)

La Centjara Datreveno

Precize kiel antaŭvidite en la Baza Programo, la aranĝoj okaze de la Zamenhof-Jaro viciĝis unu post la alia kaj nun plue intensiĝante viciĝas en ĉiuj partoj de la mondo. La larĝaj kadroj de la Baza Programo, la internacieco de la Internacia Organiza Komitato kaj la kultura pezo de la Internacia Patrona Komitato ebligis kaj ebligas al ĉiu kontribui en diversaj formoj — de solenaj memorigoj en akademioj kaj universitatoj ĝis nomigo de stratoj laŭ la nomo de Zamenhof — sian eron en la realigo de la plano.

Nun alproksimiĝas la tago mem de la centjara datreveno. Por tiu granda evento estas faritaj ĉiuj antaŭpreparoj. Biografiaj verkoj pri Zamenhof aperis aŭ baldaŭ aperos en Kanado, Pollando, Britujo, Francujo, Norvegujo. UNESKO jam publikigis artikolojn pri la vivo kaj signifo de Zamenhof. Multaj aliaj artikoloj aperos en la gazetoj kaj revuoj de la mondo. En decembro radio-stacioj elsendos programojn en diversaj lingvoj. Publikaj solenaĵoj estas planitaj en urboj kaj vilaĝoj. Aliaj okazos en sciencaj institucioj, universitatoj kaj lernejoj. La I.O.K. prave atendas, ke ĉiu esperantisto, kiu instruas en lernejo de kiu ajn grado, memorigos la datrevenon per prelego al siaj studentoj aŭ lernantoj. En decembro certe pliaj stratoj kaj placoj ricevos la nomon de Zamenhof, aŭ alimaniere estos memorigita lia laboro kaj verko. Krom la publikaj aranĝoj, okazos ankaŭ internaj festoj, solenaj kunsidoj kaj kunvenoj en la Esperanto-organizaĵoj. En kelkaj landoj jam aperis specialaj nacilingvaj numeroj de la landaj organoj. En aliaj landoj tiaj jubileaj eldonaĵoj, dediĉitaj al la aŭtoro de Esperanto, estos publikigitaj en decembro.

Ĉiuj ĉi laboroj, faritaj aŭ farataj dise sur la kvin kontinentoj, apogas unu la alian kaj ligiĝas en unusolan grandan omaĝon de la tuta kultura mondo al la aŭtoro de la Internacia Lingvo. La mondformata personeco de D-ro L. L. Zamenhof ricevas tiamaniere la merititajn ĝustajn proporci-ojn kaj eniras en la galerion de tiuj granduloj, kiujn la tuta klera homaro, sendistinge de raso, nacieco, sekso, religio, lingvo admiras pro la genieco kaj estimas kun dankemo.

La I.O.K. kaj la diversaj instancoj kaj fakoj de UEA, kiuj dum la tuta pasinta jaro donis ĉiuf flankan abundan helpon al ĉiuj organizantoj de la Zamenhof-Jaro kaj mem publikigis plurajn gravajn dokumentojn en diversaj lingvoj, nun eldonas

tiun ĉi jubilean numeron de „Esperanto”, dediĉitan plene al D-ro L. L. Zamenhof. Ĝi aperas jam meze de novembro, por ke la plejmulto de la membroj kaj abonantoj ricevu ĝin sufiĉe frue por povi utiligi la publikigitajn materialojn en la decembraj solenaĵoj. Por la studoj, artikoloj kaj aliaj materialoj ne ekzistas kopirajto. Ĉio povas esti libere uzata ĉu por kunmetado de prelegoj, ĉu por verkado de artikoloj, aŭ por nacilingvaj tradukoj.

La Zamenhof-Jaro baldaŭ atingos sian kulminan punkton kaj samtempe sian finon. Se per tio finiĝas la tasko de diversaj neesperantistaj institucioj kaj organizaĵoj, kiuj partoprenis en la diversaj aranĝoj, tute certe ne finiĝas la taskoj de la Esperanto-Movado. Por la Esperanto-Movado la Zamenhof-Jaro signifas multe pli ol nuran — ja sendube respektoplenan — memorigon de Zamenhof. Por ĝi la Zamenhof-Jaro ankaŭ ebligis multajn novajn kontaktojn en la ŝlosilaj pozicioj de la kulturo, kreis plian favoran grundon por Esperanto en la larĝaj popoltavoloj, firmigis la konvinkon, ke sole la Internacia Lingvo prezentas efektivan solvon de la lingva problemo en la internaciaj rilatoj. Interne de la Esperanto-Movado la Zamenhof-Jaro stabiligis la unuecon, fortikigis la ŝanceliĝantajn, hardis la fidelajn agantojn, inspiris ĉiujn per pli freŝa entuziasmo. Reeldoniĝis la impona Plena Gramatiko, aperis lernolibroj kaj vortaroj, riĉiĝis la literaturo, kreiĝis pluraj teatraj trupoj, el kiuj la Internacia Arta Teatro meritas specialan atenton, pliaj radiostacioj enkondukis Esperanto-programojn. La lingvo ĉie disvastiĝis. Ĝi penetris en multajn ĝis nun virgajn regionojn de Azio kaj Afriko, precipe en Hindujon kaj Vietnamon. En landoj, kie ĝis antaŭ ne longe la Internacia Lingvo estis malpermesita, la Esperanto-Movado reestabliĝis kaj nun komencas organiziĝi.

Ĉio ĉi, en ligo ankaŭ kun la malstreĉiĝo de la tensio en la internaciaj rilatoj malfermas larĝajn vojojn kun helaj perspektivoj por la proksima estonteco, en kiu la ĉefa klopodo estos direktita al laŭgrada enkonduko de Esperanto en la lernejojn.

En la nomo de la I.O.K. dankon al ĉiuj, kiuj partoprenis en kiu ajn formo en la laboroj de la Zamenhof-Jaro! Kaj nun ĉiuj al ankoraŭ pli intensa agado en la etapo kondukanta al la fina celo.

Prof. D-ro G. Canuto
Prezidanto

Prof. D-ro Ivo Lapenna
Generala Sekretario

Zamenhof Lazaro Ludoviko

Studo verkita por C.E.D. de Prof. G. Waringhien

1. LIA FAMILIO

Li devenis de juda familio, laŭdire elpelita el Hispanujo en 1492, kiu elmigris, en la komenco de la 19a jarcento, el Bavarujo (eble el la vilaĝo Samhof) al Tykocin (rusa Polujo), kie naskiĝis, la 27.I. 1837, Samenhof Mordeĥaj Markus. Tiu ĉi, same kiel lia patro, fariĝis privata instruisto pri germana kaj franca lingvoj. Sed liaj ambicioj estis pli grandaj: en la industria urbo Byalistok (Bjelostoko), kien li migris, li fariĝis pioniro de la klerisma movado, kiu celis ĉesigi la ritan apartismon kaj partoprenigi la judojn al la moderna kulturo; krome li difinis al si ŝtatan karieron, kiun li atingis, malgraŭ sia judeco, dank' al sia fera volo kaj al sia rusisma lojaleco. Tial li transloĝiĝis en decembro 1873 en la ĉefurbon Varsovio, kie li estis baldaŭ nomita instruisto pri germana lingvo en la „reala gimnazio”. Li kronis tiun promocion elektiĝinte en 1878 regna cenzuristo super la hebrea kaj jidaj eldonaĵoj en Varsovio. Li estis pedanta homo, skrupulema, severmora kaj ŝparema; krom siaj oficialaj okupoj, li ankoraŭ trovis la tempon gvidi la studojn de kelkaj lernantoj, kiujn li pensionis. Li havis ok infanojn, kiujn li edukis etburĝe: el la kvar filoj, tri fariĝis medicinaj doktoroj kaj unu farmacia — preskaŭ la solaj intelektaj karieroj malfermataj al la ruslandaj judoj.

2. LIA KARIERO

La plej aĝa filo estis naskita jam en Bjelostoko, la 15.XII.1859, kaj ricevis la hebrean nomon El'azar, transskribitan en la rusaj dokumentoj Lazar; laŭ la kutimo, oni aldonis duan kristanan antaŭnomon, kun la sama komencliterno, Ludovik. La knabo vizitadis inter 1869 kaj 1873 la „realan lernejon” de Bjelostoko, kaj de decembro 1873 ĝis julio 1879 la „Filologian Gimnazion” de Varsovio. Post du jaroj de studenteco ĉe la Medicina Fakultato en Moskvo kaj kvar jaroj ĉe tiu de Varsovio, li ricevis sian kuracistan diplomon; sed, tro impresiĝema antaŭ la suferoj de la malsanuloj kaj de la mortantoj, li, post mallonga praktikado, elektis la specialaĵon oftalmologio, kaj iris ĝin elstudi en Vieno (1886). Li edziĝis en 1887 — kaj ĝis 1897 serĉis, unue en Varsovio, poste en Ĥerson, en Grodno ktp. krei al si klientaron sufiĉan por vivteno. En la komenco de 1898 li definitive hejmiĝis en la juda kvartalo de Varsovio, kie li praktikados ĝis sia morto, la 14.IV. 1917. Tiu medicina kariero, kvankam konsciencokaj ame plenumata, alportis al li multe pli da zorgoj ol da profito; pro la malriĉeco de siaj klientoj, li devis akcepti ĉiutage 30 ĝis 40 el ili, kaj ricevis nur sufiĉe por certigi modestan vivon al sia familio (tri infanojn li havis). Cetere, tio estis nur malĉefa parto de lia aktiveco.

3. LIA KARAKTERO

La juna Zamenhof estis tre inteligenta kaj tre laborema, ĉiam la unua en siaj klasoj kaj ĉiuj liaj kamaradoj profetis al li brilajn sukcesojn. Li havis apartan dispozicion por la lingvoj; tri li parolis libere, la rusan, polan kaj germanan, tri li legis flue, la latinan, la hebrean kaj la francan — se ne paroli pri la jida, nur parolata ĵargono, kiun li esploris dum du jaroj, kaj pri kiu li ellaboris tutan gramatikon; pri la greka, la angla, la itala kaj kelkaj aliaj, li havis okazan kaj pli teoriantan konon. Sed li ĉiam rigardis la rusan kiel sian hejman lingvon (nur en ĝi kaj en Esperanto li skribis iam versojn), kaj Litovujon li sentis kiel sian patrujon (probable ĉar li pasigis siajn plej feliĉajn feriojn en Vejseje).

Tiu poliglotismo estis nur la respegulo de la kondiĉaro, en kiu li vivis, kaj kiu ne povis ne influi sur la penson de tiel sentema knabo, kune kun la neforviŝebla spuro de la hebrea mistikismo kaj la hereda kredo al misia tasko de lia gento. Vivante, ekde la infaneco, en mezo de popolmiksaĵo (en Bjelostoko loĝis en 1897 66 % da judoj, 18 % da poloj, 8 % da rusoj, 6 % da germanoj kaj 2 % da bjelorusoj); apartenante al raso, kiu povis esprimi sin nur per malviva aŭ per malpropra lingvo, kaj, disigita inter la nacioj, ne povis ĝui la rajtojn de la ceteraj nacioj; edukite laŭ la klerisma principo, ke ĉiuj homoj estas egalrajtaj fratoj, lia denaska idealismo inspiris al li obsedan revadon pri unuiĝo de la homaro en harmonia egaleco. Kaj pro lia aparta naturdoto, tia revo rapide identiĝis kun la revo de universala lingvo, kiu, sennacia kaj neŭtrala, redonus al la judoj la sendependecon kaj ebligus al la homaj grupoj pli bone interkompreniĝi.

4. LA UNUJAJ PROVOJ

Tiun revon Zamenhof serioze konsideris jam en siaj gimnaziaj jaroj. Laŭ la natura malvolviĝo de la ideoj, la knabo, sencienc repaŝante la spurojn de multaj antaŭirintaj utopiistoj, ekpensis unue pri reviviĝo de la mortinta latina lingvo; poste pri tute apriora lingvo, kies vortoj konsistus el la matematika serio de ĉiuj elparoleblaj kuniĝoj de literoj (a, aa, ab, ac... ba, ca, da ktp...). Sed, kaj en tio montriĝis lia propra genio, ĉiun novan sistemon li elmetis al praktikado, kaj spertinte ties difektojn, anstataŭ blinde obstini en senelirejo kiel faris la tiamaj interlingvistoj, li kuraĝe antaŭenserĉadis. Lia studo de la angla lingvo instruis al li, ke la riĉaj deklinacioj kaj konjugacioj de la antikvaj kaj slavaj lingvoj estas tute ne necesaj; la funda esploro de la rusa kaj de la germana montris al li, kiom bona elekto de taŭgaj afiksoj povas maldikigi la vortaron; la pola kaj la germana malkovris al li la ekziston de jam preta trezoro da internaciaj

ЧАСТЬ I — О ПОДПИСКАХ.

Кто прислал	Адрес	Сколько	Сколько	Кто прислал
именем	и почтой	копий	копий	именем
10	Минск	3-8	24	Минск
17	Вильна	3-10	26	Вильна
18	Тверь	4-11	27	Тверь
		9	25	

La dokumento pri la naskiĝo de Zamenhof.

vortoj; la germana kaj la franca pruvis la utilecon de la difina artikolo, nekonata al la slavaj; ktp. ktp. De ĉiu lernitaĵo li tiris frukton por sia kara projekto, kaj, dum la ferioj de 1878, li finpretigis sian lingvon sub la nomo „Lingwe Uniwersala”: unu gramatiko, unu vortaro, kelkaj tradukaĵoj kaj eĉ originalaj versoj. Sed tio, kion la okaklasa gimnaziano kredis definitiva, prezentis nur la unuan el la ŝtupoj, kiuj devis konduki lin al Esperanto.

El tiuj „pra-Esperantoj” konserviĝis malmulto: nur du stadioj estas iom konataj al ni, tiu de la gimnazia projekto en 1878, kaj tiu de la nova projekto, ellaborita dum la ferioj de 1881—1882 far’ de la varsovia studento. La unua montras la junan lingviston precipe atenta al la internacieco de la radikoj kaj de la finaĵoj (pluralo per -s, infinitivo per -are ktp.), kaj al la simpleco de la gramatiko (nenia kazo). En la dua, ni konstatas, ke, elprovante plu sian lingvon, kaj elparolante ĝin, li ekkonsciis pri aliaj bezonoj, notinde la belsoneco (kaj li de tiam rezignas pri la internacia s-pluralo) kaj la klareco (kaj li de tiam alprenas akuzativon); sed,

kiel ofte okazas, li puŝas tro malproksimen tiun serĉon de la oportuneco en la parola uzado, decidente, ekzemple, unusilabigi ĉiujn ofte uzatajn radikojn, de tio, multaj neakcepteblaj kripligoj, kiuj igas tiun formon de lia lingvo preskaŭ nekomprenebla je la unua vido. Inter la jaroj 1882 kaj 1885, li evidente sentis tiun eksceson, kaj provis trovi kompromisan solvon, kiu kontentigos, almenaŭ parte, ĉiujn postulojn de lingvo destinita al ĉiuj homoj kaj ĉiaj uzoj. En la jaro 1885, en kiu li ankaŭ doktorigis, li jam fiksis Esperanton tia, kia ni ĝin konas en ĝia vortaro kaj gramatiko. La du jaroj, kiuj pasis en la vana serĉado de eldonisto, ĝis li decidis eldoni mem sian verkon, la 26.VII. 1887, montris al li la malfacilojn, kiuj atendis lin ĉe la propagando: tial li rezignis pri la imperfekto (finiĝanta per -es) kaj pri pluraj sufiksoj, kiuj ŝajnis ne absolute necesaj. Li konsciis pri la nepra postulo, ke la lingvo aperu kiel eble plej simpla.

5. NASKIĜO DE ESPERANTO

Per la kvar broŝuroj, respektive en la rusa, pola, franca kaj germana lingvoj kaj subskribitaj de la pseŭdonimo „D-ro Esperanto” (kiu nomo poste forglitos al la lingvo mem), li elmetis sian projekton de „lingvo internacia” al la kritiko de la spertuloj, kun la promeso, ke, post unu jaro, li perfektigos ĝin laŭ la proponataj plibonigoj. Tiujn broŝurojn li dissendis al multaj eŭropaj gazetoj, revuoj, societoj ktp. Li reklamis per anoncoj en rusaj kaj polaj gazetoj. Uzante, kun ŝia konsento, la doton de sia edzino, li, en la jaroj 1888—1889, lanĉis tutan serion da libroj, la „Duan Libron”, la „Aldonon al la Dua Libro”, la „Neĝan Blovadon” kaj „Gefratojn” (verkitajn de A. Grabowski), la tradukojn de la „Dua Libro” kaj de la „Aldono”, „Mezan Vortaron Germanan”, „Plenan Vortaron Rusan”, anglan kaj svedan lernolibrojn, „Princinon Mary” (tradukitan de E. von Wahl), „Adresaron”, kaj li ankaŭ donis la monon necesan por la eldono de la propagandaj verkoj de L. Einstein kaj H. Philips. En la fino de 1889, pro tia granda pres-aktiveco kaj ankaŭ pro ofero de granda sumo, kiun li faris por ŝirmi sian patron kontraŭ la rankoro de moskva cenzuristo, li estis plene ruinigita. De tiu tempo, kvankam li restis ĝis 1905 la ĉefa motoro de la movado, la propagando materiale dependis de la unuaj varbitoj kaj de iliaj monrimedoj.

Kia do prezentigis la nova lingvo? Tri karakteroj unuavide frapis la observanton: 1-e ĝi estis, per la elekto de la radikoj kaj de la afiksoj, tiritita ĉefe el la romanaj kaj germana lingvoj, vere internacia kaj facile komprenebla por la kleruloj; 2-e ĉiuj ĝiaj radikoj estis sensanĝaj, ĉiuj ĝiaj gramatikaj distingo estis esprimitaj per apartigeblaj fonetikaj elementoj, kaj la vortoj konsistis nur el kunmeto de tiuj radikoj kaj de tiuj elementoj — tiel ke la plena lingvo, gramatika same kiel leksikona, troviĝis en la vortaro kaj povis esti kom-

prenata eĉ de homo, kiu neniam ĝin lernis; 3-e tiu lingvo, kvankam konsistanta el nacilingvaj eroj, estis plene aŭtonoma kaj havis propran individu-econ.

6. ZAMENHOF KIEL LINGVISTO

La dua parto de la aktiveco de Zamenhof sur la kampo de la lingvo internacia daŭris inter 1905 kaj lia morto en 1917. Ĝin ebligis la liberaj tempoj, kiujn havigis al li la jam kreskintaj profitoj de liaj eldonaĵoj kaj precipe la enspezoj de liaj kontribuajoj al „*La Revuo*”, kreita de la firmo Hachette dank' al la interveno de Carlo Bourlet. Ĝi alprenis precipe tri formojn: prilingvaj verkoj, tradukoj kaj ideologiaj eseoj.

En la prilingvaj verkoj estas aparte rimarkinda la singardemo kaj toleremo de la aŭtoro. Zamenhof liveris komence nur la minimumon, 16-regulan gramatikon kaj 917-radikan vortareton, „lasante ĉion alian al libera iom-post-ioma ellaboriĝado”. Ĉiam li evitis aldoni al tiu primitiva fundamento novajn devigojn, li timis ĉiujn precizigojn, kiuj fariĝus katenoj. Preskaŭ sur ĉiu paĝo de liaj „Lingvaj Respondoj” (kolektitaj libroforme en 1912), oni trovas la saman sintenon: „Nur la uzo iom post iom ellaboros definitivajn regulojn... Ne venis ankorau la tempo, ke ni estu tro pedantaj... Ni ne devas peni, ke nia lingvo estu tro preciza, ĉar tiam ni nin mem nur katenus... En tiaj okazoj, kie kelka libereco alportas al ni nenian malutilon, kial ni devus senbezone nin malliberigi?...” ktp. ktp.

Sed tiu toleremo, kiu celis fari la evoluon de Esperanto vere kolektiva laboro, estis ebla nur, ĉar la bazoj de la lingvo estis firmigitaj kontraŭ ĉia ŝancelo. Tion li atingis, havigante karakteron de netuŝebleco al la tri verkoj „Plena Gramatiko”, „Ekzercaro” kaj „Universala Vortaro”, kiujn li kolektis en 1905 sub la titolo „Fundamento de Esperanto”. Por ke iu ajn lingvo povu regule kreski kaj disvolviĝadi, estas necese, ke enestu en ĝi ia potenco inerciforto, kiu konservas al la ĉefaj elementoj de tiu lingvo oportunan sensanĝon kaj stabilecon, neprajn kondiĉojn por interkompreniĝado. En la naciaj lingvoj, tiun inerciforton prezentas la jarcenta tradicio; en Esperanto, kie tia tradicio ne ekzistis, Zamenhof anstataŭigis ĝin per la Fundamento, kun sia karaktero de „netuŝebleco”. Tiu lingva tabuo estas, post la kreado mem de Esperanto, la plej genia elpenso de ĝia aŭtoro. Ĝi certigis al ĝi senriskan evoluipovon, tiel ke, en la ĵus eldonita „Antologio (de la originalaj esperantaj poemoj) 1887—1957” la leganto spertas nenian malfacilon pro la verkaddato de iu ajn peco.

7. ZAMENHOF KIEL TRADUKISTO

La tradukoj prezentas en la verkaro de Zamenhof la plej ampleksan parton, kaj la plej gravan. Lia unua traduko (*La Batalo de l'Vivo*, de Dickens), ĉar ĝi aperis libroforme nur en 1911, kvankam

felietone publikigita en 1891, ne havis grandan influon. Sed jam la dua (*Hamleto*, de Shakespeare), kiun li publikigis en 1894, kaj republikigis en 1902 en Parizo, ĝuis senkomparan influon kaj pli efikas por la disvastigo de la lingvo, ol ĉiuj plej lertaj teoriaj admonoj. Responde al la kritikoj de reformistoj, li brile pruvis la taŭgecon de Esperanto por eĉ literaturaj taskoj. Tiun fekundan laboron li rekomencis nur post la fondo de „*La Revuo*”, por kiu li entreprenis sisteman tradukadon de gravaj literaturaj verkoj. Tiel sinsekve aperis: *La Revizoro* de Gogol (1907), *La Predikanto*, el la Biblio (1907), *Georgo Dandin* de Molière (1908), *Ifigenio en Taŭrido* de Goethe (1908), *La Rabistoj* de Schiller (1908), *La Psalmaro*, el la Biblio (1908), *La Rabeno de Baĥaraĥ*, de H. Heine (1909), *La Gimnazio*, de Alejhem (1909), *Marta* de E. Orzesko (1910), *La Proverbaro* (1910), *Genezo* (1911), *Elivo, Levidoj* (1912), *Nombroj Readmono* (1914), ĉiuj kvin el la Biblio.

Je sia morto, Zamenhof lasis, manuskripte, la kompletan tradukon de la *Fabeloj* de Andersen (tri volumoj aperintaj inter 1923 kaj 1932), kaj la tuton de la *Malnova Testamento* (eldonita en Londono, 1926, de la Brita Biblia Societo).

Oni povas miri antaŭ la nombro kaj amplekso de tiuj tradukoj, precipe en la jaroj 1907—1909; verŝajne kelkaj el ili estis jam pretaj; sed lia rapideco en la laboro restas eksterordinara: se oni memoras, ke li povis labori nur en la vespero, post longa laciga tago, oni demandos sin, kiel li povis efektiviĝi ekzemple la *versan* tradukon de Ifigenio en la daŭro de kvar monatoj (marto-junio 1908). Evidente, tia rapideco ne malhavis kelkajn difektojn; sed ĝi havas ankaŭ siajn avantaĝojn: ĝi konservis al la tradukoj viglan, fluan stilon, sen ia ajn kabineta pedanteco. Kaj precipe grandega estas ilia valoro por la lingva evoluo. Ili pruvis efektive al ĉiuj kontraŭdirantoj, ke „Esperanto povas servi kiel lingvo por libera esprimado de ĉiuj geniaj verkoj de la homa literaturo”; ili kontribuis al la riĉiĝado de la vortaro pro la neceso redoni kelkfoje subtilajn idenuancojn de la beletraj ĉefverkoj; ili helpis al la ellaboriĝado de la stilo, devigante al penado por „en tiu aŭ alia maniero nepre traduki tiajn esprimojn, kiujn ĉiu lingvo nepre devas posedi”; ili progresigis Esperanton al „kreskanta elasteco” kaj fleksebleco, ĉiam memorigante al la verkistoj, ke „nia lingvo devas servi ne sole por dokumentoj kaj kontraktoj, sed ankaŭ por la *vivo*”; fine ili stabiligis kaj fiksis la idiomaĵojn, prezentante kvantegon da kunmetaĵoj, vortkonstruoj, metaforoj kaj proverboj, komunan trezoron da pretigitaj difinitaj parolturnoj, kiujn la leksikologoj kolektis en siaj vortaroj kaj verkistoj uzadas por la pli granda unueciĝo kaj kohereco de la lingvo. Oni ne troigus la rolon de la Zamenhofaj tradukoj dirante, ke sen ili, Esperanto ne vere ekzistis: ĝi estus pala teoria fantomo, kiel estis aliaj projektoj. Per siaj gramatikaj kaj leksikonaj verkoj, Zamenhof estis

konstruinta la skeleton de la lingvo; per sia persista tradukado, li vestis tiun ostaron per sukplena, sangriĉa karno. La animon oni serĉu cetere en liaj originalaĵoj.

8. ZAMENHOF KIEL PENSULO

Dank' al la kreskado de la afero kaj al la entreprenemo de kelkaj francoj, inter ili Michaux kaj Bourlet, oni povis la unuan fojon en la historio de la homaro, kunvenigi en Bulonjo-ĉe-Mar, en 1905, kongreson de homoj diversnaciaj, kiuj parolis ĉiuj la saman lingvon kaj sentis ĝin sia egalrajta posedaĵo. Estis por Zamenhof la okazo insisti pri la morala kaj socia valoro de tiu homara akiraĵo. La sekvantan jaron, en Ĝenevo, li esprimis antaŭ la kongreso siajn profundajn konvinkojn, ke la Lingvo Internacia estas antaŭ ĉio rimedo alproksimigi la homojn unuj al la aliaj, kaj ekzalti tiun humanecon, tiun universalan fratecon, kiu ŝajnas al li la sola formo de kulto akceptebla por ĉiuj gentoj kaj ĉiuj eklezioj. Tiele li provizis la lingvon per unuiga kaj fortikiga ideologio. Se ankoraŭ hodiaŭ, pli ol 50 jarojn post la morto de Zamenhof, la Esperanta afero vekas tiom da admirindaj sindediĉoj, da fidelecoj kaj eĉ da sinoferoj, tion oni ŝuldas al la genio de ĝia iniciatoro, kiu sciis, ke ne estas granda kaj fruktodona hom-aktiveco sen ia interna sentoardo, sen ia korveka idealo. Tiel, jaron post jaro, de 1905 ĝis 1912, li elvokis antaŭ la kongresanoj ĉiujn grandajn demandojn, ĉiujn grandajn problemojn, kiujn la vivo metis al tiu senprecedenca socia-lingva movado, kaj la altajn celojn, kiujn ĝi devas aspiri. La kolekto de tiuj kongresaj "Paroladoj" (kompilitaj en Japanujo, de Tasku Sasaki kaj Juntaro Iŭŝita, 1932), estas emocia kaj animaltiga legaĵo, unu el tiuj ne multaj verkoj, kiuj honorigas la homaron.

Sed kun la tempo, tiu rolo de gvidanto de la konsciencoj ŝajnis al li tiel grava, ke li decidis, en 1912, lasi la destinon de Esperanto al la jam elprovita „Lingva Komitato”, kaj dediĉi sin al pure ideologia agado. Li provis, per diversaj plibonigitaj projektoj („Hilelismo”, „Homaranismo”), trovi teron de interkonsento por ĉiuj sinceraj kredantoj, ĉu ili apartenas al iu eklezio, ĉu ili estas liberpensantoj. La teruran problemon de la rasismo li pristudis en rimarkinda „Memuaro por la Kongreso de Rasoj” (1911), en kiu li demonstris, ke la kaŭzo de la intergenta malamo estas la reciproka malfido naskita de la alieco de lingvo kaj de religio. En 1914, li volis uzi la okazon de la Universala Esperantista Kongreso en Parizo, por tie kunvoki ankaŭ unu „Kongreson de Neŭtrala Religio”, kiu difinus la principojn de tia pure spirita religio — laŭ la instruo de la lasta profeto el lia raso: „*Nek sur tiu ĉi monto, nek en Jerusalemo . . . sed en spirito kaj en vero*”. En 1915, meze de la ŝtormoj de la unua mondmilito, li verkis gravan „Alvokon al la Diplomatoj”, avertante ilin, ke la ĉefa kaŭzo de ĉiu milito ĉiam estis „la regado de unuj gentoj

super aliaj gentoj”, kaj ke ilia ĉefa devo, ĉe la estonta packontrakto, estos certigi al ĉiuj gentoj, interne de la regnoj, la egalecon kaj la liberecon, ĉar nur tiuj ebligas la fratecon.

Tiaj estis la lastaj penoj de tiu granda koro, kiu, tutlonge de sia vivo, efektive batis nur por la bono de la homaro kaj la ekrego de la paco.

9. ZAMENHOF KIEL HOMO

Zamenhof estis malaltstatura, kun barbeto brune-griza kaj frutempe kalva kapo. Li portis pormiopajn okulvitrojn. Li ne estis oratoro, kaj misprononcis la siblantaĵn konsonantojn. Li multe fumis, precipe cigaredojn. Jam de ĉirkaŭ la jaro 1900 li suferis je malforteco de la koro kaj manko de pulso en la piedoj. Tial, kiam liaj enspezoj tion ebligis, li vizitis germanajn ban-urbojn: Bad-Reinerz (1906, 1909), Bad Nauheim (1907), Bad Kissingen (1911), Bad Salzbrunn (1912), Bad Neuenahr (1913).

Li estis, kiel lia patro, pedante ordama en la ordinara vivo, naiva en komercaj aferoj, timema antaŭ publiko, malinklina al ĉiuj oficialaj ceremonioj. Nature modesta kaj pacama, li penis mildigi ĉiujn konfliktojn ĉirkaŭ si, kaj neniam montris ian resenton kontraŭ siaj ofendintoj. Li estis unu el tiuj maloftaj homoj, kiuj ludis gravan internacian rolon, kaj tamen havas neniam por timi el la publikigo de lia tuta korespondado: ĝi rivelas nur lian denaskan ĝentilecon kaj lian altan senton pri justeco.

Sed plej gravaj trajtoj de lia karaktero estis la volo, per kiu li ĉion oferis por siaj idealoj, kaj la pacienca obstino, per kiu li forpuŝis ĉiujn obstaklojn al ilia efektiviĝado. Kaj tiun volon kaj tiun paciencon li ĉerpis el la vere senmezura amo, kiu instigis lin alporti, per ĉiuj fortoj de sia korpo kaj spirito, iom da helpo al tiu fizike kaj morale blindiĝinta homaro.

La unua tomboŝtono

Pensoj de D-ro L. L. Zamenhof

"DE LEGADO SEN ATENTO NE RIĈIGAS LA PRUDENTO"

(L. L. Zamenhof, Proverbaro Esperanta)

En la abunda originala verkaro de Zamenhof — studoj, artikoloj, antaŭparoloj, paroladoj, leteroj k.a. — preskaŭ ĉio malkovras ne nur profundan menson, kiu trovas solvon por ĉiaspaciaj problemoj, de la pure lingvaj ĝis la organizaj, sed ankaŭ genian talenton, kiu klare antaŭvidas la postan evoluon. Tial multaj el liaj pensoj estas aktualaj ankaŭ hodiaŭ, jardekojn post kiam ili estis eldiritaj. Jen kelkaj el ili :

PRI LA LINGVO INTERNACIA :

„Por ke lingvo estu tutmonda, ne sufiĉas nomi ĝin tia”. (*Moto sur la 1-a paĝo de la Unua Libro.*)

„La Internacia Lingvo, same kiel ĉiu nacia, estas socia propraĵo; la aŭtoro forlasas por ĉiam ĉiujn personajn rajtojn al ĝi”. (*Dua paĝo de la Unua Libro.*)

„Sed mia lingvo havas ankoraŭ alian celon: ne-kontentigante je *internacieco*, ĝi devas ankoraŭ fariĝi *tutmonda*, t.e. atingi tion, ke la plejparto de la mondo scianta legi kaj skribi povu libere paroli ĝin”. (*El antaŭparolo al la Unua Libro.*)

„Por mi persone estus kompreneble multe pli oportuna teni la sorton de l' lingvo internacia en miaj manoj. Tial, mi esperas, la leganto komprenos, ke kreinte la fundamenton de l' lingvo mi nun deponas de mi tutan aŭtoritaton nur tial, ke mi profunde kredas, ke tion postulas la intereso de l' afero. La tempo, mi esperas, montros, ke mi ne eraris”. (*El Antaŭparolo al la Dua Libro, Originala Verkaro, p. 36.*)

„Via granda batalado kontraŭ la diversaj projektoj de novaj lingvoj ŝajnas al mi tute superflua, ĉar laŭ mia opinio vi batalas kontraŭ fantomoj. Ili dissendas leterojn al diversaj personoj kiuj komprenas la plej gravajn eŭropajn lingvojn kaj poste ili trumpetos al la mondo, ke tiuj personoj tuj komprenis iliajn leterojn pli ol leterojn en Esperanto. Sed tio ĉi estas ja nur trompa iluzio, kiun multaj personoj bedaŭrinde ne rimarkas, sed kiu tuj aperos, kiam oni volos *lerni* ilian „lingvon”. Poliglotaĵoj personoj facile komprenos ilin ankaŭ se ili skribos *angle, france*, aŭ *latine*; sed ĉu kolekti da vortoj kompreneblaj por poliglotaĵoj estas *lingvo* kaj povus servi al la *tuta mondo*? . . . Ĉu ni kontraŭ ĉiu el ili batalos? Ĉu ni ĉiam denove ripetados la malnovan kanton? La sola batalilo kontraŭ tiuj ĉi malamikoj estas absoluta silentado”. (*Originala Verkaro pp. 559, 560 kaj 168.*)

PRI LA IDEA FONDO :

„La diferenco de la lingvoj prezentas la esencon de la diferenco kaj reciproka malamikeco de la nacioj, ĉar tio ĉi antaŭ ĉio falas en la okulojn ĉe renkonto de homoj: la homoj ne komprenas unu la alian kaj tial ili tenas sin fremde unu kontraŭ la alia . . . Kiu unu fojon provis loĝi en urbo, en kiu loĝas homoj de diversaj reciproke batalantaj nacioj, tiu eksentis sendube, kian grandegan utilon alportus al la homaro lingvo internacia, kiu, *ne entrudiĝante en la doman vivon de la popoloj*, povus, almenaŭ en landoj kun diverslingva loĝantaro, esti lingvo regna kaj societa”. (*El Antaŭparolo al Unua Libro.*)

„Tiu ĉi ideo — vi ĉiuj sentas ĝin tre bone — estas *frateco kaj justeco inter ĉiuj popoloj*. Tiu ĉi ideo akompanadis Esperanton de la unua momento de ĝia naskiĝo ĝis la nuna tempo”. (*Originala Verkaro, p. 372.*)

„ . . . en nia kunveno ne ekzistas nacioj fortaj kaj malfortaj, privilegiitaj kaj senprivilegiaj, neniu humiliĝas, neniu sin ĝenas; ni ĉiuj staras sur fundamento neŭtrala, ni ĉiuj estas plene egalrajtaj; ni ĉiuj sentas nin kiel membroj de unu nacio, kiel membroj de unu familio, kaj la unuan fojon en la homa historio ni, membroj de la plej malsamaj popoloj, staras unu apud alia ne kiel fremduloj, ne kiel konkurantoj, sed kiel fratoj, kiuj, ne altrudante unu al alia sian lingvon, komprenas sin reciproke, ne suspektas unu alian pro mallumo ilin dividanta, amas sin reciproke kaj premas al si reciproke la manojn ne hipokrite, kiel alinaciano al alinaciano, sed sincere, kiel homo al homo.” (*Originala Verkaro, p. 362.*)

„La dua kulpigo, kiun ni ofte devas aŭdi, estas tio, ke ni esperantistoj estas malbonaj patriotoj. Ĉar tiuj esperantistoj, kiuj traktas la esperantismon kiel ideon, predikas reciproke justecon kaj fratecon inter la popoloj, kaj ĉar laŭ la opinio de la gentaj ŝovinistoj patriotismo konsistas en malamo kontraŭ ĉio, kio ne estas nia, tial ni laŭ ilia opinio estas malbonaj patriotoj, kaj ili diras, ke la esperantistoj ne amas sian patrujon. Kontraŭ tiu ĉi mensoga, malnobla kaj kalumnia kulpigo ni protestas plej energie, ni protestas per ĉiuj fibroj de nia koro! . . . La esperantismo, kiu predikas amon, kaj la patriotismo, kiu ankaŭ predikas amon, neniam povas esti malamikaj inter si. Ĉiu povas paroli al ni pri ĉiuspeca amo, kaj ni kun danko lin aŭskultas;

sed kiam pri amo al la patrujo parolas al ni ŝovinistoj, tiuj reprezentantoj de abomeninda malamo, tiuj mallumaj demonoj, kiuj ne sole inter la landoj, sed ankaŭ en sia propra patrujo konstante instigas homon kontraŭ homo — tiam ni kun la plej granda indigno nin deturnas. Vi, nigraj semantoj de malpaco, parolu nur pri malamo al ĉio, kio ne estas via, parolu pri egoismo, sed neniam uzu la vorton „amo”, ĉar en via buŝo la sankta vorto „amo” malpuriĝas”. (*Originala Verkaro*, p. 382).

PRI LA VORTO „MAJSTRO” :

„La aŭtoro de Esperanto en la kongreso devas esti rigardata kiel mortinto kaj neekzistanta; por la kongreso devas ekzisti nur la afero. Neniam kaj nenie devas esti elparolata la vorto „majstro” k.t. p. . . . Ĉio tio ĉi ne estas „modesteco” de mia flanko — ĝi estas „neceseco”. Nia afero prosperados nur en tia okazo, se ĝi estos ĉiam *absolute senpersona*” . . . „Uzante la okazon, mi nun ripetas publike tion, kion mi jam ofte diris kaj skribis private: mi kore petas ĉiujn esperantistojn, ke en siaj leteroj al mi aŭ en sia buŝa parolado kun mi ili neniam uzu la vorton „majstro”, *kiu estas al mi tre malagrabla*, sed ili ĉiam uzu simple la vorton „sinjoro””. (*Leteroj de L. L. Zamenhof*, I, pp. 120 kaj 126.)

PRI LA EVOLUO DE LA INTERNACIA LINGVO :

„Kion ajn vi devos fari, prezentu al vi de nun ĉiam, ke la iniciatoro de la lingvo jam ne ekzistas, ke ekzistas nur la lingvo mem kaj ĝia popolo (la esperantistoj). La nuna vortaro de nia lingvo estas multege pli riĉa ol la vortaro de ĉia juna, ankoraŭ ne sufiĉe potenca popolo; sekve se en tiuj lingvoj rapida riĉigado de la lingvo per fortoj komunaj iras tre facile kaj rapide, des pli facile ĝi iros en nia lingvo”. (*Originala Verkaro*, p. 217.)

„La evoluado de la lingvo fariĝos plej kredeble nur per tiu sama natura vojo, per kiu ĝi fariĝis en ĉiu alia lingvo, t.e. per la senrompa vojo de neologismoj kaj arĥaismoj”. (*Originala Verkaro*, p. 399.)

„Vi diras, ke la aperado de novaj vortoj faras la lingvon pli malfacile ellernebla. Sed kial? Ili ja tute ne elpuŝas la antaŭajn vortojn kaj ne ŝanĝas en io la ĝisnunajn principojn de la esperanta vortfarado. Ili ja servas nur por la okazoj de efektiva bezono kaj garantias kontraŭ la Babilona konfuzo, kiu aperus, se en okazoj de bezono ĉiuj aparte kreus vortojn *malegalajn*: sed kiam oni tiujn vortojn ne bezonus, oni ilin ne uzas”. (*Originala Verkaro*, p. 429.)

„Ĉiu, kiu legis la antaŭparolon de la „Fundamento de Esperanto”, scias tre bone, ke ĝi ne sole ne prezentas ian baron kontraŭ la evolucio de la lingvo, sed kontraŭe, ĝi donas al la evolucio tian grandegan liberecon, kiun neniu alia lingvo jam

posedis eĉ parte . . . Se la esperantistoj ĝis nun tre malmulte faris uzon de tiu granda libereco, kiun la Fundamento al ili donas, ĝi ne estas kulpo de la Fundamento, sed ĝi venas de tio, ke la esperantistoj komprenas tre bone, ke lingvo, kiu devas trarabati al sia la vojon ne per ia potenca dekreto, sed per laborado de amasoj, povas disvolviĝi nur per tre singarda vojo de natura *evolucio*, sed ĝi tuj mortus, se oni volus ĝin disvolvi per kontraŭ-natura kaj danĝeriga vojo de *revolucio*”. (*Originala Verkaro*, p. 446.)

PRI -ITA KAJ -ATA :

„Kiam pro ia laboro mi ne estas libera, mi diras ordinaro „mi estas okupita”. Kelkaj personoj trovas, ke tio estas ne ĝusta; ke ĉar mi parolas pri laboro, kiu daŭras nun, mi devas diri „okupata”. Kelkfoje ŝajnis al mi, ke tiuj personoj estas pravaj, kaj tiam mi provis uzi „mi estas okupata”; mi tamen tuj forĵetis tiun formon, kontraŭ kiu protestis mia lingva sento. Ĉu ni devas uzi en tiu esprimo la pasivon nuntempan aŭ pasintan, pri tio la lingvoj franca kaj angla ne povas doni al ni respondon, ĉar ili ne havas apartajn formojn por tiuj ambaŭ pasivoj; sed la lingvoj slavaj kaj germana uzas en la dirita okazo la pasivon *pasintan*, sekve ĉi tio estas jam sufiĉe grava motivo, por ke ankaŭ en Esperanto ni tiel agu. Sed eble la formo

estas kontraŭlogika? Ne. Se iu ion okupas (en la senco „prenas en posedon”), tiam en tiu momento la io estas okupata de la iu; ekzemple kiam la malamikoj okupas nian urbon, ĝi estos en tiu momento okupata de ili; se mi estis tute libera, sed en la nuna momento oni donas al mi ian laboron, kiu min ekokupas, mi povas diri, ke mi estas nun okupata de tiu laboro, t.e. ĝi forprenas en sian posedon mian tempon; sed se mi parolas pri laboroj, kiuj estis donitaj al mi jam *antaŭe*, t.e. se mi parolas ne pri la *ago* de ekokupo mem, sed pri la *stato*, en kiu mi troviĝas, tiam mi devas diri „mi estas okupita”...” (*El Lingvaj Respondoj, Tria eldono*, pp. 67, 68.)

PRI LITERATURO, TEATRO, GAZETO :

„La batalantoj por nia ideo jam longe konvinkigis, ke ĉiu nova grava verko, kiun ni povas montri al la publiko, efikas sur ĝin pli, ol ĉiaj plej lertaj teoriaj paroloj... Sed kiam la konstanta kreskado de nia literaturo (kun ĝi ankaŭ la kreskanta elasteco de la lingvo) iom post iom silentigos niajn nudavortajn malamikojn kaj malaperigos ĉian dubon pri la vivipoveco de nia lingvo, tiam vole-nevole, post 1 aŭ post 10 aŭ post 25 jaroj, la registaroj devos aliĝi al ni, kaj tiam „lingvo tutmonda” fariĝos fakto plenumita... Agadi per lernolibroj, anoncoj k.t.p. estas tre bone kaj necese; sed tio ĉi devas havi lokon *apud* la literaturo kaj ne *anstataŭ* la literaturo”. (*Originala Verkaro*, p. 206.)

„Sed la plej efika maniero de propagando estus, se oni povus aranĝi migrantan *teatran trupon* Esperantan (mi pensas, ke en Parizo estus tre facile trovi impresarion, kiu aranĝus tiun trupon). Tia trupo, migrante tra ĉiuj plej gravaj urboj de Eŭropo kaj Ameriko kaj donante ĉie teatran prezentadon de ia dramoj en Esperanto, aŭ almenaŭ dialogojn kaj kantojn en tiu ĉi lingvo, farus ĉie grandan bruon kaj alportus al nia afero riĝegajn fruktojn, ĉar nenia teoria parolado *pri* Esperanto povas tiel bonege efiki, kiel ludado de dramoj aŭ almenaŭ kantado *en* Esperanto”. (*Leteroj de L. L. Zamenhof, I*, p. 47.)

„Nia nuna gazeto ne aperas kiel io nova, partia, kiel kelkaj en la komenco pensis; ĝi estas — kvankam sub alia redakcio — pura daŭrigo de la gazeto antaŭa; ĝi prezentas nian komunan, tre bone redaktatan centran organon, kaj mi varmege rekomendas ĝin kiel unuan kaj plej necesan objekton por niaj amikoj. Ĉion alian niaj amikoj povas fari aŭ ne fari; sed kiu ne abonas nian standardon, la „Lingvon Internacian”, tiu ne estas esperantisto”. (*Originala Verkaro*, p. 215.)

PRI LA PSEŬDOESPERANTISTOJ :

De tempo al tempo Zamenhof ricevadis diversajn leterojn, en kiuj la sendintoj demandadis ĉu ankoraŭ aperas la gazeto, ĉu la lingvo disvastiĝas k.t.p., samtempe

deklarante, ke ili ellernis la lingvon, sed poste „ĉesis esti aktivaj esperantistoj”, ĉar „nun la mondo ne estas ankoraŭ matura” aŭ „mi renkontis malfacilaĵojn” k.t.p. Pri tiaj pseŭdoesperantistoj Zamenhof skribis ne sen kolero :

„Vi faris malgrandan proveton de laborado, kaj kiam ĝi restis sen deca sukceso, vi tuj ĉesis! Sed se nia laborado apartenus al tiuj dankoportaj aferoj, kiuj estas kronotaj de tuja granda sukceso, tiam ni ja facile trovus milionojn da laborantoj kaj tiam ni ja vin ne bezonus! Vi ĉiuj (via nombro estas jam tre granda), kiuj staras nun kaŝite kaj atendas, — ne promesu aliĝi al ni, kiam la mondo maturiĝos, ĉar tiam ni jam ne bezonos maturigantojn kaj post la venko ni ne bezonos helpantojn. Se vi amas nian ideon, laboru por ĝi *nun*, kiam ĝi bezonas laborantojn; batalu por ĝi *nun*, kiam ĝi postulas ankoraŭ malfacilegan *bataladon*; staru forte kaj ne kaŝite, kiel granito inter ondoj, *nun*, kiam la malfavoraj cirkonstancoj tion ĉi *postulas*; oferadu malavare *nun*, kiam monaj rimedoj estas por ni eksterordinare gravaj...” (*Originala Verkaro*, p. 180.)

PRI LA SEMANTOJ DE MALKONKORDO :

Same akre rilatis Zamenhof al tiuj, kiuj ĉiam grumblis, neniam estis kontentaj, ne povis konformiĝi al decidoj de la plimulto, daŭre semis malkonkordon :

„Sed nun kelkaj personoj, pro tiu aŭ alia kaŭzo, komencis bataladon kontraŭ la Lingva Komitato. Forgesante, ke la esperantistoj ne estas infanoj, kies komunan publikan decidon oni povas sen-ceremonie nuligi, ili penas renversi tion, kion kreis la kongresoj, kaj per flanka agitado krei ion novan!... Sed se iu laboras *flanke* kaj penas senkreditigi nian plej aŭtoritatan institucion kaj semi malpacon kaj konfuzon en nia tendaro, en kiu ĝis nun regis plena harmonio kaj paco, ĉu oni povas aprobi tian agadon?” (*Originala Verkaro*, pp.450—451.)

„La voĉoj kun „jes” prezentis tian frakase grandegan plimulton, kaj ĉe la tuj farita kontraŭpruvo la voĉoj kun „ne” prezentis tian bagatelan nombron, ke pri la volo de la kongresanoj povis ekzisti absolute nenia dubo. Ŝajnis do, ke ni havas plenan kaj absolute nedisputeblan rajton esperi, ke de nun ĉio estos en plej bona ordo, ke finiĝos la konstanta malpaco, kiu regis en nia tendaro dum la lastaj jaroj, ke de nun ĉiu dubo, koncernanta la tutan esperantistaron, estos solvata ne de apartaj demagogoj kiuj altrudas al ĉiuj sian opinion, aŭ deziron, sed de la esperantistaro mem, per iliaj ĉiujare kaj orde elektotaj delegitoj... Sed ho ve, la espero nin trompis... La malkontentuloj kredigas, ke la decido Antverpena estis *altrudita* al la esperantistoj, ke oni ne sciis, pri kio oni voĉdonis, k.t.p., k.t.p. Kontraŭ tiaj asertoj mi energie protestas kaj mi alvokas la ateston de ĉiuj, kiuj partoprenis en la kongreso”. (*Originala Verkaro*, p. 457.)

„Vi vidas sekve, ke ĉion, kio povas esti utila por nia afero, oni povas tre bone atingi en maniero trankvila, kaj tute ne estas necese semi konstantan malpacon kaj per ĉiuj fortoj paralizi ĉian vivon kaj progreson en nia afero... Sed se iu, al kiu ne plaĉas tiu aŭ alia decido, tiu aŭ alia eble ne lerta faro de la kongresa estraro, tuj malpaciĝas, komen-
cas atakadon, bojkotadon, senkreditigadon de la tuta kongreso k.t.p.... ĉu tia agado estas bona?”
(*Originala Verkaro*, p. 461.)

PRI DISCIPLINO KAJ KONKORDA LABORO :

„Antaŭ ol mi formetas de mi ĉian oficialan rolon en nia afero mi ankoraŭ la lastan fojon admonas vin: laboru ĉiam en plena unueco, en ordo kaj konkordo. Ĉiujn dubajn demandojn, kiuj koncernas

la tutan esperantan aferon, kaj kiuj ne tuŝas la personan liberecon de ĉiu aparta esperantisto, solvu ĉiam pace, per regula interkonsiliĝo de viaj egalrajte elektitaj delegitoj kaj per disciplina cedo de la malplimulto al la plimulto”. (*Originala Verkaro*, p. 410.)

PRI UNIVERSALA ESPERANTO-ASOCIO :

„La rapida kaj bonega disvolviĝo de la U.E.A. min tre ĝojigas, kaj mi esperas de via Asocio tre multe da bono por nia tuta afero. Mi kore deziras al U.E.A. la plej bonajn sukcesojn. Vian afablan inviton, ĉeesti en Dresdeno en la solena malferma kunveno kaj en unu el la laboraj kunvenoj de via Asocio, mi akceptas kun plezuro”. (*Originala Verkaro*, p. 452.)

EL : LA VOJO

(originala poemo de L. L. Zamenhof)

*Se longa sekeco aŭ ventoj subitaj
Velkantaĵn foliojn deŝiras,
Ni dankas la venton, kaj repurigataj,
Ni forton pli freŝan akiras.
Ne mortos jam nia bravega anaro,
Ĝin jam ne timigos la vento, nek staro,
Obstine ĝi paŝas, provita, hardita,
Al cel' unu fojon signita!*

*Nur rekte, kuraĝe kaj ne flankiĝante
Ni iru la vojon celitan!
Eĉ guto malgranda, konstante frapante,
Traboras la monton granitan.
L'espero, l'obstino kaj la pacienco, —
Jen estas la signoj, per kies potenco
Ni paŝo post paŝo, post longa laboro,
Atingos la celon en gloro.*

El Proverbaro Esperanta

Proverbaro Esperanta estis aranĝita de L. L. Zamenhof laŭ la verko "Frazeologio Rusa-Pola-Franca-Germana" de lia patro M. F. Zamenhof. Ĝi entenas diverspopolajn proverbojn, el kiuj multaj laŭ la ideo esprimita kaj parte ankaŭ laŭ la formo estas internaciaj. Estus malkorekte diri, ke Zamenhof nur tradukis tiujn proverbojn en la

Kiu ne estis kaporalo, ne estos generalo.
Per pacienco venas scienco. Post sufero venas prospero.

Kiu regalias per ŝtonoj, tiun oni dankas per bastonoj. Kia ago, tia pago.

Inter la blinduloj reĝas la strabuloj. Se forestas la suno, sufiĉas la luno.

Danĝera estas bovo antaŭe, ĉevalo malantaŭe, kaj malsaĝulo de ĉiuj flankoj.

Tablon ornamas ne tuko, sed kuko. Ne karesu per mano, sed karesu per pano.

Ne por lupo estas supo.

Du militas — tria profitas.

Pli bona amiko intima, ol parenco malproksima.

Pri la lupo rakonto, kaj la lupo renkonte.

Pli bona homo sen mono, ol mono sen homo.

Propra sufero — plej granda sur tero. Fremda mizero — ridinda afero.

Internacian Lingvon, Efektive, konservante la ideon kaj sencon, li donis al ĉiu el ili originalan Esperantan veston. Tiusence ili apartenas al la originala Esperanta literaturo. El tiu kolekto de internacia saĝo, formulita de Zamenhof en brila esperantlingva formo, ni povas publikigi nur kelkajn :

Granda nubo, malgranda pluvo. Monto gravediĝis, muso naskiĝis. Granda telero, malplena kulero.

Barbo potenca, sed kapo sensenca.

En buŝo Biblio, en koro malpio. Vizaĝo de Kato, sed virto de fripono. Lango miela, sed koro kruela.

Ne timu tranĉilon, timu babilon.

Bojas hundo sen puno eĉ kontraŭ la suno. Hundo bojas, homo vojas.

Kiu supren kraĉon ĵetas, sian barbon al ĝi submetas.

Pli bona pano sen butero, ol kuko sen libero. Vivu mizere, sed vivu libere! Seka panpeco, sed en libereco.

Celi anseron, trafi aeron.

Pro eraro ne praviĝas la faro.

Eĉ bagatelo povas servi al celo.

Sciu elokventi, sciu ankaŭ silenti. Montras parolo, kion cerbo valoras.

Knabineto kun Alumetoj

(El FABELOJ de Andersen, traduko dr-o L. L. Zamenhof)

Estis terure malvarme; neĝo faladis, kaj fariĝis jam vespero; tio estis la lasta vespero en la jaro, vespero de Silvestro. En tiu malvarmo kaj en tiu mallumo sur la strato iris malgranda malriĉa knabino kun nekovrita kapo kaj nudaj piedoj. Estas vero, ke ŝi havis sur si pantoflojn, kiam ŝi foriris el sia domo; sed tio estis tre grandaj pantofloj, ili antaŭe estis uzataj de ŝia patrino, tiel grandaj ili estis, kaj ilin la knabineto perdis, kiam ŝi rapidis transkuri la straton, kiam du kaleŝoj kun furioza rapideco pretergalopis; unu pantoflon oni plu ne povis trovi, kaj kun la alia forkuris iu knabo, kiu promesis, ke li uzos ĝin kiel lulilon, kiam li iam havos infanojn.

Tiamaniere la malgranda knabino iradis sur la nudaj piedetoj, kiuj de malvarmo estis tute ruĝaj kaj blujaj. En sia malnova antaŭtuko ŝi portis amason da alumetoj, kaj unu fasketon ŝi tenis en la mano. En la daŭro de la tuta tago neniu ion aĉetis de ŝi, neniu donis al ŝi almozon. Malsata kaj tremanta de frosto la kompatinda knabineto trenadis sin pluen kaj aspektis jam tute senespera kaj senkuraĝa. La neĝaj flokoj faladis sur ŝiajn longajn blondajn harojn, kiuj en belaj bukloj pendis super ŝia nuko, sed pri tiu ornamo ŝi certe ne pensis. El ĉiuj fenestroj radiis hela brilo de kandeloj, kaj sur ĉiuj stratoj estis sentata laodoro de bongusta ansera rostaĵo. Estis ja vespero de Silvestro, kaj tiu penso okupis ĉiujn sentojn de la malgranda knabino.

En unu angulo inter du domoj, el kiuj unu iom pli elstaris sur la straton ol la alia, ŝi kaŭre sidiĝis. Siajn malgrandajn piedetojn ŝi subtiris sub sin, ŝi tamen ankoraŭ pli suferis de la frosto, kaj malgraŭ tio ŝi ne kuraĝis iri hejmen, ĉar ŝi ne vendis ankoraŭ eĉ unu skatoleton da alumetoj, ne ricevis ankoraŭ eĉ unu speson. Ŝi certe ricevus batojn de la patro, kaj malvarme estis ja hejme ankaŭ; ili tie havis super si nur la tegmenton, kaj la vento akre fajfadis internen, kvankam en la plej grandajn fendojn estis enŝovitaj pajlo kaj ĉifonoj. Ha, kia agrablaĵo estus nun unu alumeto! Se ŝi nur povus kuraĝi elpreni unu el la skatoleto, ekfroti ĝin je la muro kaj varmigi al si sur ĝi la fingrojn! Fine la infano eltiris unu el la alumetoj. „Riŝ!” kiel ĝi eksplodis, kiel ĝi brulis! La alumeto eligis varman helan flamon, kiel malgranda kandelilo, kiam ŝi tenis ĉirkaŭ ĝi sian maneton. Tio estis mirinda flamo; la malgranda knabino havis la impreson, kvazaŭ ŝi sidas antaŭ granda fera forno kun latunaj fermiloj kaj latunaj ornamaĵoj; la fajro brulis tiel bele kaj varmigis tiel agrable! La knabineto jam etendis siajn piedojn, por varmigi an-

kaŭ ilin, — tiam la flamo estingiĝis. La forno malaperis, ŝi sidis kun stumpeto de forbrulinta alumeto en la mano.

Ŝi ekbruligis alian alumeton, ĝi brulis, ĝi lumis, kaj tiu loko de la muro, sur kiun falis la lumo, fariĝis travidebla kiel gazo. La rigardo de la knabineto penetris rekte en la ĉambron, kie la tablo estis kovrita per blindige blanka tablotuko kaj delikata porcelano kaj sur ĝi plej bonguste vaporis rostita ansero, farĉita per prunoj kaj pomoj. Kaj tio estis ankoraŭ pli ravanta, — la ansero elsaltis el la plado kaj kun forko kaj tranĉilo en sia dorso balanciĝante ekiris sur la planko; ĝi iris ĝuste en la direkto al la malriĉa knabino. Sed la alumeto estingiĝis, kaj oni vidis plue nur la dikan malvarman muron.

Ŝi ekbruligis novan alumeton. Kaj jen la knabineto sidis sub plej belega Kristnaska arbo; ĝi estis ankoraŭ pli granda kaj multe pli riĉe ornamita ol tiu, kiun ŝi en la sankta vespero vidis tra la vitra pordo ĉe la riĉa komercisto. Miloj da kandeloj brulis sur la verdaj branĉoj, kaj mikskoloraj bildoj, similaj al tiuj, kiuj estis ekspoziciitaj en la fenestroj de la magazenoj, rigardis sur ŝin; la knabineto etendis al ili ambaŭ manojn, — tiam la alumeto estingiĝis. La multo da Kristnaskaj kandeloj leviĝis pli kaj pli alten, kaj nur nun ŝi vidis, ke tio estis la helaj steloj. Unu el ili falis malsupren kaj trenis post si tra la ĉielo longan strion da fajro.

„Nun iu mortis!” diris la knabineto, ĉar la maljuna avino, kiu sola estis afabla en rilato al ŝi, sed nun jam delonge plu ne vivis, estis dirinta: „Kiam stelo falas, tiam unu animo leviĝas al Dio.”

Ŝi frotis denove unu alumeton je la muro; ĝi ĵetis ĉirkaŭ sin vastan lumon, kaj en la brilo de ĉi tiu staris la maljuna avino, hele prilumita, milda kaj afabla.

„Avineto!” ekkriis la infano, „ho, prenu min kun vi! Mi scias, ke vi malaperos tuj, kiam la alumeto finiĝos, vi malaperos, kiel la varma forno, la bongusta ansera rostaĵo kaj la granda briletanta Kristnaska arbo!” Rapide ŝi ekbruligis la tutan restaĵon de la alumetoj, kiuj ankoraŭ troviĝis en la skatoleto, ŝi volis reteni la avinon; kaj la alumetoj disvastigis tian brilon, ke estis pli hele ol en luma tago. Tiel granda, tiel bela la avino neniam estis; ŝi prenis la malgrandan knabinon sur sian brakon, kaj ili ekŝvebis alten en brilo kaj ĝojo; malvarmo, malsato kaj timo malaperis, — ili estis ĉe Dio.

Sed en la angulo ĉe la domo en la malvarma matena horo sidis la malgranda knabino kun ruĝaj

vangoj, kun rideto ĉirkaŭ la buŝo, — senviva, frostiĝinta en la lasta tago de la jaro. La mateno de la nova jaro leviĝis super la malgranda kadavro, kiu sidis kun la alumetoj, el kiuj preskaŭ unu tuta skatoleto estis forbruligita. „Ĝi volis sin varmigi!” oni diris. Neniu sciis, kion belan ŝi vidis, en kia

brilo ŝi kun la maljuna avino eniris en la ĝojon de nova jaro.

(*) Anstataŭ publikigi fragmentojn el diversaj tradukoj de Zamenhof, la Redakcio opiniis, ke estas preferinde aperigi lian tradukon de kompleta verketo kaj tiucele elektis tiun ĉi rakonton de Andersen.

★ ★ ★

El la Malnova Testamento

Tradukita de L. L. Zamenhof

Genezo

1 En la komenco Dio kreis la ĉielon kaj la teron. 2 Kaj la tero estis senforma kaj dezerta, kaj mal-lumo estis super la abismo; kaj la spirito de Dio ŝvebis super la akvo. 3 Kaj Dio diris: Estu lumo; kaj fariĝis lumo. 4 Kaj Dio vidis la lumon, ke ĝi estas bona; kaj Dio apartigis la lumon de la mal-lumo. 5 Kaj Dio nomis la lumon Tago, kaj la mal-lumon Li nomis Nokto. Kaj estis vespero, kaj estis mateno, unu tago.

11 Sur la tuta tero estis unu lingvo kaj unu parolmaniero. 2 Kaj kiam ili ekiris de la oriento, ili trovis valon en la lando Sinar kaj tie ekloĝis. 3 Kaj ili diris unu al alia: Venu, ni faru brikojn kaj ni brulpretigu ilin per fajro. Kaj la brikoj

fariĝis por ili ŝtonoj, kaj la bitumo fariĝis por ili kalko. 4 Kaj ili diris: Venu, ni konstruu al ni urbon, kaj turon, kies supro atingos la ĉielon, kaj ni akiru al ni gloron, antaŭ ol ni disiĝos sur la supraĵo de la tuta tero. 5 Kaj la Eternulo malleviĝis, por vidi la urbon kaj la turon, kiujn konstruis la homidoj. 6 Kaj la Eternulo diris: Jen estas unu popolo, kaj unu lingvon ili ĉiuj havas; kaj jen, kion ili komencis fari, kaj ili ne estos malhelpataj en ĉio, kion ili decidis fari. 7 Ni malleviĝu do, kaj Ni konfuzu tie ilian lingvon, por ke unu ne komprenu la parolon de alia. 8 Kaj la Eternulo disigis ilin de tie sur la supraĵon de la tuta tero, kaj ili ĉesis konstrui la urbon. 9 Tial oni donis al ĝi la nomon Babel, ĉar tie la Eternulo konfuzis la lingvon de la tuta tero kaj de tie la Eternulo disigis ilin sur la supraĵon de la tuta tero.

La Lingva Komitato 1907.

MOMENTOJ DUM KONGRESOJ

Memoraĵo pri la Boulogn'a Kongreso.
 Gr^o Zamenhof ĉe l' bordo de la turbenŝipo
 "Ousard" forveturanta Anglujon, la 17^a
 Augusto 1905. Prezentata al la artisto
 de neartisto Lamindeano
 Louis Couturat

Saluto al Zamenhof

Al ĉiuj popoloj benatan donacon
 Vi faris trafante la vojon plej bonan:
 En korojn de l' homoj eksemis vi pacon,
 Sur lipojn semante la lingvon belsonan.

Nun kreskas en mondo spirito homara
 Kaj iom el via inspiro anima
 Per ĉiu parolo de lingvo la kara
 En koroj ekfloras al vivo senlima.

Edmond Privat

(El juneca verkaro)

DRO L. ZAMENHOF

VARSOVIO

str. Dzika № 9.

26/11 02

Estimata Imperator!

De vras Alexander de
Pfoehl mi vilvis en bone
stato la donaco; kiam
li afable sendis por mi
kaj por mia edino. Volu
akcepti mia kordan dankon.
Anchi mi edino Un
kore dankas. Pardonu se
mi ne tuj respondis, ĉar mi
estas en la lasta tempo de
okupita. Koran saluton
de mia edino kaj de mi.

Vos
Zamenhof

Originala letero de Zamenhof

(Bonvole pruntita de H. W. Holmes O.B.E.)

*Amaso da homoj
sekvis la ĉerkon
de Zamenhof.*

HO, MIA KOR'

*Ho, mia kor', ne batu maltrankvile,
El mia brusto nun ne saltu for!
Jam teni min ne povas mi facile,
Ho, mia kor'!*

*Ho, mia kor'! Post longa laborado
Ĉu mi ne venkos en decida hor'!
Sufiĉe! trankviliĝu de l' batado,
Ho, mia kor'!*

L. Zamenhof

La monumento sur la tombo de Zamenhof.

La Valoro de Esperanto el lingvistika Vidpunkto

de Prof. W. E. Collinson

Bedaŭrinde ĝis nun malmultaj fakaj lingvistikuloj okupiĝis pri la problemoj de internacia lingvo. Kelkaj — tute sen praktikaj spertoj — nepre kondamnis la tutan ideon. Ilia vidpunkto estis ofte neracia. Ekde Brugmann ripetigis la juĝo ke — estante "neorganika" — konstruita lingvo ne estas vivkapabla. Se oni komprenas la sencon de „organika” laŭ la aktuala biologia uzo, ĝi indikas, ke ĉe multĉela estaĵo ĉiu korp parto havas strukturon taŭgan por difinita funkcio kaj estas klare distingebla, kaj ke ĉiuj partoj interrilatiĝas kaj kunlaboras. Laŭ tiu senco Esperanto ja povas pretendi esti „organika"! Kompreneble, se oni uzas la vorton specife por naturdirektata kreskado kaj evoluo, oni per tiu difino laŭcele ekskluzivas konstruitajn lingvojn, sed tiuokaze oni ne rajtas aserti, ke Esperanto nepre disfalos en dialektojn. Oni forgesas la alian poluson de naturlingva evoluo, nome la emon unuigi, kaj aliaflanke la malsamajn vivkondiĉojn de konstruita planlingvo kompare kun tiuj de natura lingvo. Ĉiuokaze la unueca evoluo de Esperanto dum sepdek du jaroj refutas praktike la argumenton.

La fama dana lingvistikulo Otto Jespersen iam verkis valoran artikolon, en kiu li montris kiom da elementoj en „natura” lingvo estas „artefaritaj” kaj kiom da elementoj de „artefarita” lingvo estas „naturaj”. Krome estas atentinda la fakto ke Esperanto estas ellaborita de individuo kaj ne de komitato. Pro tio la elementoj de Esperanto estas glate kaj harmonie kunartikigitaj kaj formas „organikan” tutajon.

Ofte tiuj kiuj favoris Esperanton staris ekster la klasika kaj okcidentlingva tradicio, ekz. esplorantoj de ugro-finnaj lingvoj kiel Emil Setälä kaj Björn Collinder, aŭ de mongolaj, altajaj kaj turkaj kiel la finno, G. J. Ramstedt. Ne nur Collinder, sed ankaŭ la itala leksikografo Bruno Migliorini verkis bonegajn ĉapitrojn pri la problemoj de interlingvistiko en siaj respektivaj enkondukoj en la lingvoscienccon. Ankaŭ la slavistoj montras malpli da antaŭjuĝoj.

Pri la valoro de interlingvistiko al la lingvoscienculo, Jespersen havis nenian dubon. Li diris al mi, ke tiu intereso ofte stimulis kaj igis pli klara alian lingvopensadon. Ĉiu kiu analizas lingvajn strukturojn povus konfirmi tion, sed ankaŭ la filologo kiu interesiĝas pri historia evoluo de lingvoj trovos riĉan laborkampon en Esperanto.

La Esperanta literaturo — jam sufiĉe ampleksa kaj diverstema — estas ankoraŭ plene kaj ĝisfunde explorebla. Ekde la komenco Esperantaj revuoj recenzis kaj komentis ĉiun novan verkon, atentigante pri lingvaj kaj stilaj punktoj. Kelkfoje la

verkoj mem aldonas vortaretojn kun difinoj aŭ klarigoj de neoficialaj vortoj aŭ esprimoj. Siavice tiuj ĉi estis kolektataj, kaj se ili ricevis oficialan aprobon de la Akademio, kuniĝis en sinsekvaj suplementoj al la oficiala radikaro. Abundaj materialoj troviĝas disponeblaj en la biblioteko de UEA (Palais Wilson, Genève), la kolekto de BEA ĉe S-ro Butler (Kingston, Surrey), la arĥivoj de la Akademio en Hago kaj la dokumentoj ĉe prof-o Lapenna en lia Centro de Esploro kaj Dokumentado ((Wembley, Middlesex). Malofte oni povas en nacia lingvo konstati la unuan aperon kaj fazojn de enmodiĝo de neologismo. La „iron curtain” aŭ „fera kurteno” de Winston Churchill kaj la „brinkmanship” t.e. emo dum politikaj disputadoj iri ĝis la rando de la abismo, inventita de Adlai Stevenson, estas rimarkindaj esceptoj. En Esperanto estas multe pli facile konstati la fonton de novaj vortoj kaj signifoŝanĝoj kaj fiksi la daton kaj lokon de ilia unua apero. Por montri ĝis kia grado Esperanto evoluis laŭ stilo kaj esprimaro la nederlanda revuo La Progresanto reprenis en 1955 en paralelaj kolumnoj du tradukojn de La Neĝa Blovado de A. Puŝkin: tiun de A. Grabowski (1888, 1893) kaj tiun de A. Fiŝer (1923). Same oni povas, traserĉante la protokolojn kaj raportojn de kongresoj kaj konferencoj, taksu la evoluadon de la fakterminoj uzataj en publikaj kunvenoj.

Por la lingvoscienculo kiu precipe interesiĝas pri gramatikaj strukturoj, Esperanto bone servas kiel bazo de komparo inter diversaj lingvaj sistemoj. Praktika interkomunikilo efektive ne povas esti rigide „logika”. Esperanto, ekzemple, ebligas esprimi, krom abstraktaj konceptoj, emociojn kaj subjektivajn sintenojn. Ĝi ne nur informas, sed ankaŭ admonas, persvadas kaj flatas. Tial ĝi havas nuanĉigitajn sinonimojn, ekz. trankvila/kvieta, disputi/kvereli. Malofte ĝi eĉ havas homonimojn, ekz. kolego/kol-eg-o, homaro/hom-ar-o. En la sintakso troviĝas ofte alternativaj konstruoj por formuli identan logikan propozicion, ekz. la muzeo estas jam fermita/ oni jam fermis (estas ferminta) la muzeon/la muzeo jam fermiĝis. Aliflanke Esperanto certe estas multe pli konsekvenca kaj sistemigita ol naciaj lingvoj. En kelkaj rilatoj ĝi estas unika: (1) ĉiu gramatika finaĵo havas unu, ja nur unu klare difinitan funkcion, ekz. -j kiu indikas ĉiam kaj senescepte la pluralon, kontraste kun la angla kie -s indikas aŭ la pluralon (*cats* „katoj”) aŭ la genitivan (*cat's paw* „piedo de kato”) aŭ la trian personon singularan de la presenco (*the cat jumps* „la kato saltas”); (2) la derivaj afiksoj povas esti aplikataj libervole sen arbitraj aŭ konvenciaj limoj, ekz. *sukerujo*, *piprujo*, *salujo*, *supujo* por kiuj la franca havas *sucrier*, *poivrier* (*poivrière*), *salière* apud *sel*) kaj *soupière*. Pro tio ke Esperanto estas

tiel regula kaj normigita, ĝi bone taŭgas kiel kadro de koordinatoj per kiuj oni povas mezuri kaj taksi similaĵojn kaj malsimilaĵojn inter la strukturoj de diversaj kulturlingvoj. Ĝi eĉ ebligas lingvan eksperimentadon kiel montris al mi en 1928 talentplena rusa matematikisto kaj lingvisto, G. Kolovrat. Oni povas kunmeti aŭ derivi tutan serion da Esperantaj vortoj kaj serĉi la ekvivalentojn en sia gepatra lingvo — cetere, bona rimedo por pliampleksigi kaj precizigi siajn proprajn konojn. Oni povas, ekzemple, enketi kiel diversaj lingvoj esprimas la vortojn: *frandemulo*, *kverelemulo*, *silentemulo* aŭ *fraŭleco*, *regioneco* ktp. Oni eĉ povas eksperimenti per iom bizaraj vortkonstruaĵoj kiel *maljam* — ofte estas pli facile elpensi logikajn

rilatojn per la konsidero de konkreta ekzemplo, kiun oni povas enmeti en kuntekston.

Kompreneble, Esperanto povas esti en la praktika vivo tre utila korespondilo ankaŭ por la lingvoscienculo. Pere de Esperanto kolego mia en Londono kolektis valorajn donitaĵojn por sia studo de la regionaj diferencoj de certaj fakterminoj en la islanda lingvo. Mi mem ofte uzis Esperanton por informiĝi pri sintaksaj fenomenoj en lingvoj ne perfekte konataj de mi kiel la finna, turnante min al mia amiko, V. Setälä.

Resume, la lingvistikulo ŝuldas al Esperanto la eblecon (1) studi lingvoevoluaĵon sub plej favoraj kondiĉoj laŭ loko, tempo kaj sociaj medioj, kaj (2) uzi Esperanton kiel normon por kompare esplori la strukturon de diversaj lingvoj.

Pri la Mondlingva Problemo*)

de Prof. Paavo Ravila

La fakton, ke mi estas petita, estimataj ĝesinjoroj, elparoli ĉi tie kelkajn vortojn, mi eble rajtas interpreti tiel, ke oni deziris, en ĉi tiu festo dediĉita al la memoro de rimarkinda personeco kaj lia vivoverko, aŭdi ankaŭ la pensojn de lingvisto, kiu ne mem kalkulas sin inter la faktaj esperantistoj.

La problemo pri mondlingvo ja sendube estas hodiaŭ multe pri urĝa ol tiam, kiam Zamenhof kreis Esperanton. Kaj tamen ni ankoraŭ estas tre malproksimaj de la racia solvo.

La kapturiga evoluo teknika de la lastaj tempoj multe proksimigis la popolojn unu al la alia, kaj malgraŭ la militoj kaj malamikecoj la bezono de internacia komunikado kreskis egalpaŝe kun la eblecoj. La gazetoj, kun grandega disvastiĝo, atingas sian legantaron eĉ en la plej malproksimaj regionoj, en la daŭro de kelkaj horoj, kaj la parolata, viva vorto povas trafi sian aŭskultanton kie ajn. Estu kio ajn la enhavo de nia esprimo „homa kulturo”, ĝian plej profundan esencon verŝajne respregulas la konstanta batalo kontraŭ la katenanta efiko de la spaco kaj tempo. Ni povas diri, ke almenaŭ la voĉondoj de radiodisaŭdigo venkis la limojn en la spaco, kaj la delikataj metodoj de konservado de homa voĉo estas trofeoj el la kampanjo kontraŭ la tempo. Tio, kion ni hodiaŭ parolas kaj diras, povas esti reproduktata preskaŭ same freŝe kaj klare post kiel ajn longa tempo. Tio, kion ĝis nun la tempo malaperigis en efemera momento, povas nun vivi jaron post jaro, teorie tiel longe kiel la homo kaj lia kulturo. En la mondo de lingvo kaj lingvoj tio estas netakseble grava. La konstantan ŝanĝiĝon kaj malkonverĝadon anstataŭas konserviĝo kaj intersimiliĝo. La studento de la lingvo-historio scias el la spertoj de sia ĉiutaga laboro, kion tempo kaj spaco signifas en la vivo de lingvo. Kiam la geografiaj kontaktoj rompiĝas aŭ mal-

fortiĝas, la kohereco de la lingvo neeviteble disbloviĝas. Ekestas konstante novaj dialektoj, kaj la diferencoj povas tiom kreski, ke anstataŭ unu lingvo ni havos plurajn. En la fluo de la tempo siaparte la malfortiĝo de la ligoj inter la generacioj havas saman rezulton. En kelkaj jarcentoj la lingvo povas tiel malsamiĝi, ke nur lingvosciencisto kapablas vidi la komunan trunkon.

La presarto kaj efika instrua sistemo jam longe influis stabiligante la lingvojn. Ni ja povis konstati, kiel la dialektoj malaperas antaŭ niaj okuloj, kaj ilin anstataŭas komuna nacia lingvo. Sed nur la lastatempa progreso de la tekniko kreis la plejnajn premisojn por tiu evoluo. Sekve, ni povas diri, ke la eksteraj premisoj por la solvo de la mondlingva problemo jam ekzistas: la ekzisteblo de komunlingvo, kiu restas konstanta je la fonetika sistemo kaj gramatika strukturo, estas garantiita. Ni ne plu bezonas timi, ke la lingvo baldaŭ ree disdialektiĝos.

Sed ĉu estas same kio koncernas la internajn premisojn?

Por respondi al tiu demando, ni devas klarigi al ni kelkajn fundamentajn faktojn. Lingvo kaj kulturo estas nedisigeble interligitaj. La vera kaj nefalsa interpretanto de nacia kulturo povas esti nur la propra gepatra lingvo. Forlaso de la hejma lingvo signifas samtempe rezignon pri sia nacieco. Certe oni povus imagi, ke simile kiel la gentoj kunfandiĝis en naciojn, la nacioj iom post iom formus pli grandajn unuojn, tiel ke fine en estonteco naskiĝus vera tutmonda ŝtato baze de kohera tutmonda kulturo kaj unusola tutmonda lingvo. Ĉi tiaj piaj kosmopolitikaj utopioj tamen estas de sama klaso kiel la revoj pri miljara regno. Ni vidas hodiaŭ fortajn tendencojn krei koheran Eŭropon, sed serioza propono pri tio, ke ĉi tiu tre esperinda celo estu atingota per malaperigo de naciaj unuoj

kaj sur bazo de unu sola tuteŭropa lingvo, ne ekzistas. La angla lingvo ne povas, pli ol la franca aŭ la germana, respuguli la tutan eŭropan kulturon; ĝi reprezentas nur unu flankon, certe gravan, de la eŭropa kulturo. Eĉ nordlanda solida kohereco ne estas planebla sur tiu bazo, ke la norvega, dana kaj sveda lingvoj estu kunfandotaj en unu lingvon. Se iu premisus tian aspiron kiel bazon de la kunagado, li farus veran ursan servon al la solida kunlaboro. La popoloj, kiuj atingis certan gradon de matureco, insiste gardas kun plena rajto sian hejman lingvon kaj ne volas eĉ pridiskuti tian perspektivon, kiu signifus la malaperon de la nacia lingvo. Samtempe, kiam la malgrandaj naciaj lingvoj sekurigis al si pozicion, la nombro de la grandaj kulturlingvoj rapide kreskas. La vekigo de la aziaj popoloj kun centmilionoj da membroj estas fakto, kaj iliaj lingvoj postulos kaj akiros baldaŭ gravan pozicion en la internacia vivo. La leviĝon de la rusa lingvo inter la plej gravajn grandajn lingvojn de la mondo nenio povos kontraŭstari. En ĉi tiuj cirkonstancoj laŭ mia kompreno nenio krom planlingvo povas certigi vastan, universalan komunikadon inter ĉiuj popoloj. Kaj precipe el la vidpunkto de malgrandaj nacioj ĉi tio estas ekstreme grava. La sintrudo de fremda, vivanta nacia lingvo en dominantan pozicion en la vivo de malgranda lando signifas fakte la iom-post-ioman morton de ĝia nacia kulturo. Ĉar oni ne imagu, ke la fremda lingvo venos nur kiel lingvo, ĝi kunportas sian kulturon, ĉar, kiel mi diris, lingvo kaj kulturo estas nedisigeble interligitaj. Pro tio devus precipe la malgrandaj nacioj, kiuj amas sian sendependecon, forte favori la aferon de planlingvo.

La memcentra misia fervoro de ni, eŭropanoj, kiuj opiniis ke la eŭropa kulturo kiel tia estus taŭga kaj sufiĉa por ĉiuj popoloj de la mondo,

suferis lastatempe grandan malvarmiĝon. Ni devis konstati, ke la vekigo de la popoloj bazas sin sur ilia propra tradicio, kiu en kelkaj okazoj estas multe pli granda ĝo al al nia. Ekzistas tamen terejoj, sur kiuj la eŭropa kulturo fakte estas agnoskita kaj aprobita kiel universale taŭga. Mi celas la sciencan kaj teknikan. Neniu popolo povas atingi internacian nivelon de plenvaloreco, se ĝi ne enkorpigis al si ĉi tiujn eŭropajn atingojn. Kaj ĉar la terminologio de scienco kaj tekniko estas esence grek-latina, oni povas diri, ke planlingvo, kiu konstruas sian vortaron baze de tiu heredaĵo, havas certan rajtigon al vera universaleco.

La solvo de la mondlingva problemo estas en la manoj de ŝtatestoj kaj ne de la lingvistoj. La esperantistoj montris per sia neprofitema kaj idealala laborado, ke ili povas proponi taŭgan instrumenton, konstruitan sur ĝustaj principoj. Estas bedaŭrinde, ke de flanko de tiuj, kiuj direktas la sorton de la nacioj, oni montris malmultan intereseon al ĉi tiuj problemoj. En la jaro 1886 Friedrich Nietzsche antaŭdiris, ke oni konstruos, en malproksima estonteco, novan lingvon, kiun oni uzos unue en la komerco, poste en la intelekta kunlaboro de ĉiuj popoloj. Tiel okazos, li diris, same certe, kiel la aerveturado foje estos realigita fakto. La flugado estas hodiaŭ ĉiutaga, sed la urĝa problemo pri mondlingvo ankoraŭ atendas sian solvon. Aspektas en la nuna momento, ke la homoj pli frue trovos vojon tra la spaco al novaj planedoj ol la rektan vojon al siaj najbaroj.

(Tradukis Vilho Setälä)

*) Parolado de prof. d-ro Paavo Ravila, eksrektoro de la Universitato de Helsinko, membro de la Akademio de Finnlando kaj de la Internacia Patrona Komitato de la Zamenhof-jaro, en la Zamenhof-festo la 20-an de septembro 1959 en la malgranda Solena salono de la Universitato de Helsinko.

1. Generalo Sébert, Prezidanto de la "Konstanta Komitato de la Kongreso."
2. Dr. Zamenhof, Aŭtoro de la lingvo Esperanto.
3. Sino Zamenhof.
4. Fred Pujulá y Vallés, Prezidanto de la kongreso.
5. Sino G. Rebours de Pujulá, Sekretario de la kongreso.

La grandeco de D-ro L. L. Zamenhof

Okaze de la 100-jara datreveno de lia naskiĝo
verkita de
Prof. D-ro Ivo Lapenna

Antaŭ 100 jaroj — precize la 15-an de decembro 1859 — naskiĝis homo, kiu supervivis sin mem. La spertoj de intergenta sangado en Bjelostoko de lia infanaĝo inspiris lin al la suproj de sublime altruisma sindediĉo por la bono de ĉiuj homoj. La kru-elaj malfeliĉoj, surverŝitaj grandparte de lingvo-diverseco sur tiun terpeceton inter Okcidento kaj Oriento, kuraĝigis lin serĉi kaj trovi solvon por la lingva problemo en kadroj mondaj.

Lazaro Ludoviko Zamenhof estis Judo: membro de tiu popolo suferanta, kiun jarcentaj persekutoj kaj torturoj hardis kaj multrilate nobligis, kaj kies filoj donis al la kulturo kaj ĝenerala progreso nombron da eternaj valoroj. Lia patrolando estis Pollando, sed en la oficialaj registroj li estis enskribita kiel civitano de la Rusa Imperio, ĉar la krucumo de Pollando donis tiun regionon al la caroj. Sed Zamenhof, restante fidela al sia gento kaj patrujo, samtempe tamen leviĝis super sia popolo, super sia ŝtato kaj fariĝis loĝanto de la mondo, apartenanto de la homaro.

Naskita en medio modesta, humila laŭ sia karaktero, li grandiĝis per sia verko kaj fariĝis personeco de formato tutmonda. Kaj hodiaŭ, cent jarojn post lia naskiĝo, lia nomo estas solene festata en ĉiuj landoj. Prezidantoj de respublikoj, ĉefministroj kaj ministroj, grandaj sciencistoj, lingvistoj kaj Nobelpremiitoj, artistoj, verkistoj kaj poetoj, edukistoj kaj kulturaj agantoj de diversaj landoj, de malsamaj politikaj sistemoj, religiaj kredoj kaj filozofiaj konvinkoj unuiĝis por patroni omaĝon de la homaro al homo, kies tuta vivo, ĉiuj intelektaj energioj kaj fizikaj fortoj estis dediĉitaj al ĝia pli granda feliĉo.

En kio konsistas la grandeco de Zamenhof?

En julio de la jaro 1887 aperis en Varsovio la unua lernolibro de la Internacia Lingvo por Rusoj. La 40-paĝa libreto konsistas el antaŭparolo, plena gramatiko kaj vortaro Internacia-Rusa kun klarigoj pri ĝia uzo. Ĝi estis la rezulto de multjara laborado.

El tiu malgranda semeto elkreskis en iom pli ol sep jardekoj fortika arbo kun profundaj radikoj, abundaj branĉoj kaj densa foliaro. Ĝi estas nekontestebla fakto. Spitante ĉiujn obstaklojn — antaŭjuĝojn, rasismojn kaj ŝovinismojn, militojn, misprezentojn, rektaĵajn malpermesojn kaj ne malofte persekutojn — la Internacia Lingvo traboris al si la vojon en ĉiujn partojn de la mondo, penetris en ĉiujn sociajn tavolojn, konstante riĉiĝadis per nova kultura enhavo kaj, paralele, daŭre interne evoluadis. El genia projekto ĝi transformiĝis en

nuancoplenan instrumenton de pensado kaj komunikado. Ĝi fariĝis vivanta lingvo, kun tute propra spirito, de vivanta internacia kolektivo.

Antaŭ Zamenhof multaj — inter ili kelkaj veraj gigantoj de la homa penso — serĉis konvenan solvon de la lingva ĥaoso. Post Zamenhof pluraj aliaj klopodis — ĉu pro persona gloremo, ĉu pro nescio aŭ nekompreneo de la problemo — ankoraŭfoje malkovri jam malkovritan Amerikon. Kelkfoje tiuj provos elvokis iom da publika interesiĝo kaj kreis iom da konfuzo. Plej ofte ili restis seneĥaj. Neniu el ili sukcesis firmiĝi. Neniu transpasis la limojn de teorie pli aŭ malpli taŭge planita projekto. Neniu socie enradikiĝis. Kaj pli aŭ malpli baldaŭ — kuinte depende de la disponeblaj financaj rimedoj — ili malaperis unu post la alia en la mallumo de la forgeso.

Kial, do, Esperanto sukcesis, dum ĉiuj aliaj projektoj de komuna lingvo, kvankam kelkfoje verkitaĵ de rekonitaj lingvistoj kaj apogataĵ de famaj nomoj, fiaskis?

La kaŭzoj estas pluraj, sed tri el ili ŝajnas al mi esencaj:

1. Zamenhof bone komprenis, ke lingvo internacia devas konsisti el *elementoj maksimume internaciaj*. Tial li metis en ĝian vortaron radikojn jam internaciigintajn kaj signis la vojon por plua riĉiĝo de la lingvo per novaj internaciaj esprimoj. Sed li ankaŭ perfekte komprenis, ke lingvo ne konsistas nur el vortoj; plue, ke unuflanke, ne ekzistas absoluta internacieco de la vortoj — nek laŭenhave, nek laŭforme — kaj ke, aliflanke, por atingi facilecon estas necese ordigi kaj sistemigi tiun internacian lingvomaterialon kaj liberigi ĝin de balastaj akcesoraĵoj kaj absurdaĵoj.

Nur iom post iom Zamenhof solvis tiujn demandojn, pri kiuj li okupiĝis ekde siaj plej junaj jaroj. Lia grandioza verko estas sendube rezulto de eksterordinara talento, sed same tiel ankaŭ de senfina pacienco kaj diligento. En la komenco la komplikaj gramatikoj de la lingvoj, kiujn li sciis, kaj iliaj dikegaj vortaroj timigis lin. Kelkfoje li efektive malesperis, sed ĉiam denove li provadis, kreadis, serĉadis la solvon. Lernado de la angla lingvo montris al li, ke eblas simpligi la gramatikon ĝis maksimumo. Hazarda rimarko de surskribo "sukeraĵejo" donis al li la ideon kiel, per bone planita sistemo de afiksoj, solvi la problemon de tro multaj vortoj. Restis ankoraŭ la demando de la vortradikoj. Unue li pensis, ke la vortojn oni povas tute simple inventi. Nur poste li rimarkis, ke granda nombro da vortoj jam internaciigis en la nor-

mala evoluprocezo de la lingvoj. „Mi baldaŭ rimarkis — li skribis al Borovko — ke la nunaj lingvoj posedas grandan provizon da pretaj vortoj jam internaciaj, kiuj estas konataj al ĉiuj popoloj kaj faras trezoron por estonta lingvo internacia — kaj mi kompreneble utiligis tiun ĉi trezoron.”

Surbaze de tiuj principoj, kies ĝustecon li mem elprovadis dum multaj jaroj tradukante kaj verkante en sia lingvoprojekto, la fundamento de la Internacia Lingvo ricevis sian definitivan formon. Ĉio en tiu fundamento estas bone pripensita kaj antaŭe elprovita en la praktiko. Ĉio celas krei bazon de plena lingvo, efektive internacia laŭ sia interna strukturo kaj ĝis maksimumo facila. Tial, ekzemple, Esperanto havas fonetikan ortografion. Tial en ĝi ĉiu elemento ricevis difinitan signifon kaj la tuta lingvo aglutinan karakteron kun plej simpla gramatiko. Per la sistemo de afiksoj la Internacia Lingvo akiris vastajn eblecojn de subtila derivado. Tio unuavide kelkfoje iom ĝenas la t.n. „tujan kompreneblecon”, per kiu kelkaj pseŭdosciencaj fabrikantoj de novaj projektoj provas blufi personojn parolantajn plurajn okcidenteŭropajn lingvojn, sed ĝuste tio donas al la lingvo multe pli grandan, *veran* kaj *realan*, internaciecon: ne, kompreneble, el vidpunkto de difinita nacio aŭ grupo da nacioj kaj de iliaj intelektaj satelitoj, sed el vidpunkto monda. Samtempe tiuj karakterizoj helpas la rapidan ellernon de la lingvo kaj ebligas ĝian tujan praktikan uzon skribe, lege kaj parole ne sole en Okcidento, sed sur ĉiuj kontinentoj; ne nur fare de kleruloj, sed ankaŭ fare de la plej ordinaraĵoj.

La moto „Por ke lingvo estu tutmonda, ne sufiĉas ĝin nomi tia”, presita sur la kovrilpaĝo de la unua lernolibro, entenas fundamentan principon de unuaranga graveco.

2. Lingvo estas *socia fenomeno*. Por ke ĝi povu meriti la nomon de lingvo, ĝi devas kontentigi ĉiujn bezonojn de pensprimado de difinita homgrupo. Tio signifas, ke ĝi ne povas esti limigita nur al scienco aŭ nur al kiu ajn alia speciala fako, sed ĝi devas rilati al ĉiuj homaj aktivecoj. Tio plue signifas, ke ĝi povas esti evoluigata ne de tiu aŭ alia unuopulo — eĉ ne de la plej genia — sed nur de la tuta kolektivo, kies spirita proprieto ĝi estas, surbaze de la efektivaj bezonoj de tiu kolektivo. Ankaŭ tiun grandan veron Zamenhof bone komprenis. Li tuj „forcedis ĉiujn personajn rajtojn” je la lingvo kaj akcente deklaris jam en la unua lernolibro: „Internacia Lingvo, simile al ĉiu nacia, estas propraĵo socia”. Precize tia ĝi estis kaj estas konsiderata de tiu internacia kolektivo, kiu ĝin akceptis ne por eksperimente aŭ lude pasigi la tempon dum ripoza neniofarado, sed por utiligi ĝin en siaj internaciaj rilatoj.

Laŭ tiu korekta principo la lingvo efektive evoluis „per tiu sama natura vojo”, per kiu evoluas „ĉiu alia lingvo”, kiel diris Zamenhof en la jaro

1910. Sed li povis prave konstati jam en 1908: „Nia lingvo konstante pli riĉiĝas kaj elastiĝas. Iom post iom konstante aperas novaj vortoj kaj formoj, unuj fortikiĝas, aliaj ĉesas esti uzataj. Ĉio fariĝas kviete, senskue kaj eĉ nerimarkeble”. De tiam laŭ la sama maniero la lingvo plue konsiderinde evoluis kaj samtempe fortikiĝis ĝia interna unueco kaj kohereco pro la ampleksiĝo kaj daŭra multobligado de ĉiaspecaj internaciaj kontaktoj inter ĝiaj uzantoj.

3. Sendube, la lingvaj malfacilaĵoj troviĝas en la radikoj mem de la ideo de komuna supernacia lingvo. Sed tiuj malfacilaĵoj fariĝas objektivaj obstakloj kaj sentiĝas kiel tiaj ĝuste tial, ĉar oni ekkonceptas *la homaron kiel principe unuecan* kaj la mondon kiel principe tutecan. Animo delikata kiel tiu de Zamenhof ne povis ne eksenti tion, des pli ke li naskiĝis, edukiĝis kaj vivis en medio plur-nacia, saturita de reciprokaj intergentaj antagonismoj. Tute nature, do, li enspiris en la lingvon spiriton de humaneco kaj internaciismo. Ankaŭ tiurilate lia subjektiva penso harmonie akordis kun la objektive formiĝantaj kondiĉoj.

Jam en la jaro 1878, kiam Lazaro Ludoviko estis ankoraŭ lernanto en gimnazio, li kaj liaj junaj kolegoj entuziasme kantis en la unua, ankoraŭ ne ellaborita projekto de komuna lingvo:

*Malamikete de las nacjes
Kadó kadó, jam temp' está.*

Malamikeco de la nacioj falu, falu, jam tempo estas! Por Zamenhof komuna tuthoma lingvo neniam estis celo al si mem, sed unu el la plej gravaj rimedoj por forigi la miskomprenojn, suspektojn kaj malamon inter la popoloj, por krei kondiĉojn de interkompreniĝo kaj reciproka respektado. La esenco de tiu ideo estas koncize esprimita en unu sola simpla frazo, kiun li eldiris en sia rimarkinda parolado en Bulonjo-sur-Marco tiun gloran tagon de la jaro 1905, kiam la unuan fojon en la historio de la homaro homoj de diversaj nacioj interkompreniĝis per komuna supernacia lingvo: „Ni konsciis bone la tutan gravecon de la hodiaŭa tago, ĉar hodiaŭ inter la gastamaj muroj de Bulonjo-sur-Marco kunvenis ne Francoj kaj Angloj, nek Rusoj kun Poloj, sed homoj kun homoj”.

Zamenhof tamen ne supertaksis la rolon de la lingvo, kiel kelkfoje neinformitaj personoj klopodas kredigi. En Genevo, en 1906, li precizigis:

„Ni ne estas tiel naivaj, kiel pensas pri ni kelkaj personoj: ni ne kredas, ke neŭtrala fundamento faros el la homoj anĝelojn; ni scias tre bone, ke la homoj malbonaj ankaŭ poste restos malbonaj; sed ni kredas, ke komunikiĝado kaj konatiĝado sur neŭtrala fundamento forigos almenaŭ la grandan amason de tiuj bestaĵoj kaj krimoj, kiuj estas kaŭzataj ne de malbona volo, sed simple de sinnekondado kaj de devigata sin altrudado”.

La humaneca internaciismo — hodiaŭ praktikata kaj flegata en sia plej pura formo inter la personoj

potenca idea fono de la lingvo. Ĝi donis al la Internacia Lingvo koron kaj animon, tute specialan karakteron kaj apartan fizionomion. Kaj sen tiuj neniuj lingvo povas vivi, kreski kaj maturiĝi.

La tri tuŝitaj elementoj kaŭzis la plenan sukceson de Esperanto el lingva vidpunkto. Ili estas unu el la garantioj por la plua disvastiĝo kaj evoluo de la Internacia Lingvo, por ĝia ĉiam pli ampleksa apliko en la internaciaj rilatoj, por ĝia estonteco. Tia efektive *internacia* lingvo estas samtempe baza rimedo de integriĝo en supera homara tuto, sed tiel ke samtempe estu konservitaj la individuecoj de ĉiuj nacioj, de la naciaj kulturaj valoroj kaj de iliaj plej grandaj trezoroj: la naciaj lingvoj.

* * *

Centoj da placoj kaj stratoj tra la mondo hodiaŭ portas la nomon de D-ro L. L. Zamenhof. Monumentoj estas starigitaj al li en diversaj lokoj. Ne

plu ekzistas enciklopedio aŭ serioza lingvistika verko, kiu ne mencias la iniciatinton — kiel li mem sin nomis — de la Internacia Lingvo. Ofte oni diras, ke tiu aŭ alia grandulo de la spirito vivas plue tra la daŭra valoro de sia verko. Sed se pri iu tiu diro estas ĝusta, tiam certe unuavice pri Zamenhof. Ĉar li plue ekzistas kaj ekzistos en la estonteco tra la lingvo, kies fundamentojn lia genio donacis al la homaro kaj kiu hodiaŭ vivas en la abunda kaj daŭre kreskanta tutmonda literaturo, en la gazetararo kaj revuoj, sur la ondoj de radio kaj ekranoj de televido, en kongresoj kaj konferencoj, en internaciaj amikaj rondoj kaj eĉ en familioj, sur la lipoj de miloj kaj miloj da personoj tra la mondo, alportante ĉien, kien ĝi penetris, almenaŭ iom de tiu bonvolemo, kiu enspiris en ĝin la nobleco de homo kun granda animo kaj profunda menso el Bjalistoko. Jes, monumentoj estas starigitaj al Zamenhof, sed la plej grandan kaj la plej belan monumenton li starigis al si mem per sia verko.

Tolstoj, Zamenhof kaj Esperanto^{*)}

Estas ĝenerale konata la favora sinteno de L. Tolstoj al Esperanto. La scio pri tiu sinteno de la granda rusa verkisto baziĝas ĉefe sur kelkaj plej konataj diroj de Tolstoj pri Esperanto, unuavice sur lia longa letero de la 27-a de aprilo 1894 al grupo da esperantistoj en Voroneĵ, en kiu li skribis: „La facileco de ĝia lernado estas tia, ke, ricevinte antaŭ 6 jaroj gramatikon de Esperanto, vortaron kaj artikolojn, skribitajn en tiu lingvo, mi povis post ne pli ol du horoj da okupiĝo, se ne skribi, do plene libere legi en tiu lingvo” (Vol. 67, p. 101).

Fakte la diroj de Tolstoj pri Esperanto tute ne estas limigitaj al tio, kio estas ĝis nun menciita en la Esperanto-gazetaro. Pli detala studo de la tuta skriba heredaĵo de Tolstoj montras, ke li ekde la unuaj tagoj de sia konatiĝo kun Esperanto en 1889 ĝis la lastaj tagoj de sia vivo konservis sian pozitivan starpunkton rilate al la lingvo, konfirmante tion plurfoje en diversaj formoj.

La unuan kontakton kun Esperanto Tolstoj certe havis meze de 1889, kiam li ricevis de la verkisto kaj ĵurnalisto V. V. Majnov leteron kun la aldonita lernolibro, publikigita en Varsovio en 1888. Trastudinte ĝin, Tolstoj tuj taksis la malgrandan libreton kiel gravegan eventon, utilan por la homaro. Sendinte respondon al Majnov, Tolstoj skribis en sian taglibron la 13-an de septembro 1889:

„Mi skribis leteron al Majnov pri la lingvo Esperanto. Bona verko” (Vol. 50, p. 142).

La fakto, ke Tolstoj notis en sia taglibro la forsendon de letero pri Esperanto, kaj ankoraŭ pli lia firma konkludo „bona verko”, klare montras, ke li ne nur atente trastudis la senditan libreton, sed ankaŭ profunde pensis pri ĝia enhavo. Tion konfirmas ankaŭ la enhavo de lia letero al Majnov de

la 13-a de septembro 1889, kiun li mencias en la taglibro. En tiu letero li skribis:

„Mi atente tra legis la lernolibron de la Internacia Lingvo, kiun vi sendis al mi, kaj mi trovas, ke tiu lingvo plene kontentigas la bezonojn de internacia eŭropa (Eŭropo kun la kolonioj, inkluzive Amerikon) lingvo . . . Mi opinias tiun agon — la akcepton de unu lingvo fare de la Eŭropanoj — ago de unuaranga graveco, kaj tial mi estas tre dankema al vi pro la alsendo kaj mi, laŭ miaj fortoj, klopodos disvastigi tiun lingvon; la plej ĉefa estas mia konvinko pri ĝia nepre neceso” (Vol. 64, p. 304).

Ne gravas ĉi tie la formo, en kiu esprimis sin Tolstoj — „Eŭropo kun la kolonioj inkluzive Amerikon”, kio praktike en tiu epoko signifis preskaŭ la tutan mondon — sed gravas lia senkondiĉa aprobo de la Internacia Lingvo kaj la akcentado, ke ĝi estas nepre necesa.

En decembro, 1889, Majnov sendis al Tolstoj vortaron kaj kelkajn librojn en Esperanto. Tolstoj denove dankis al li per letero. Ŝajnas ke Majnov ne bone komprenis la favoran sintenon de Tolstoj rilate la Internacian Lingvon. Kiel sekvas el la postaj leteroj, Majnov atendis, ke Tolstoj fariĝos aktiva disvastiganto de la lingvo. Majnov eĉ montris malkontenton, ke Tolstoj prokrastas tion. Tolstoj respondis en sia letero de la 30-a de majo 1892:

„Mi estas ĉiam pli kaj pli okupata, kaj da tempo mi havas ĉiam malpli kaj malpli. Pro tiu kaŭzo, senkonsidere al la fakto, ke mi plene aprobas la disvastigon de la Internacia Lingvo Esperanto, mi ne havas la tempon okupiĝi pri ĝi” (Vol. 66, p. 223).

En aprilo, 1894, V. L. Kravecov, distrikta juĝisto en Voroneĵ, petis en la nomo de la loka grupo, ke

Tolstoj donu sian opinion pri Esperanto. Responde Tolstoj sendis longan leteron kun eldiroj pri Esperanto jam vaste konataj kaj menciitaj en la komenco de tiu ĉi artikolo. En tiu letero Tolstoj detale esprimas sian opinion pri la internacia lingvo ĝenerale kaj pri Esperanto speciale. Li diras, ke la enkonduko de la Internacia Lingvo estas „unu el la plej proksimaj antaŭŝtupoj”, garantiantaj „la reciprok-an interkompreniĝon de la homoj unuj kun la aliaj” sur la vojo al tuthomara frateca unueco. Pri traktinte la tri eblecojn de komuna lingvo por internaciaj rilatoj, li konkludis, ke la tria solvo estas la plej bona: Tiu solvo estas, „ke ĉiuj homoj de ĉiuj nacioj kreu por si unu internacian facilan lingvon kaj ke ĉiuj lernu ĝin; en tio konsistas la ideo de la esperantistoj, ŝajnas al mi, ke la lasta ebleco estas la plej racia kaj, ĉefe, realigebla plej rapide” (Vol. 67, p. 101).

Tolstoj ne nur principe aprobis Esperanton, sed ankaŭ donis al la lingvo sian apogon. Li konsentis, ke kelkaj liaj artikoloj aperu en la gazeto „La Esperantisto”. La kunlaborado de la granda verkisto, kompreneble, devis altiri la atenton de la larĝa publiko kaj fortikigi la pozicion de la gazeto. Neatendite, tamen, la publikigo de la traduko de la artikolo de L. Tolstoj „Prudento kaj Kredo” en la n-ro 2, 1895, de la gazeto, kaŭzis, ke la cara cenzuro malpermesis la gazeton en Rusujo. Tio estis granda bato por la ankoraŭ malforta Esperanto-Movado, ĉar la plej granda parto de la abonantoj estis en Ruslando. Tiu fakto tre amarigis Tolstoj kaj li ankaŭ sentis sin respondeca pro la malpermeso, kvankam, kompreneble, li neniel kulpis. En la letero de la 5-a de majo 1895 al N. N. Strahov li skribis:

„Estas iu doktoro Zamenhof, kiu kreis la Esperantan lingvon kaj publikigadis en ĝi gazeton, ŝajnas en Dresden. La gazeto havis ĉ. 600 abonantojn, el kiuj la plimulto estis en Ruslando. Miaj amikoj, precipe unu, Tregubov, granda apoganto de Esperanto, dezirante subteni la gazeton, publikigis tie unu mian leteron pri la rilato de la racio al la religio, tre senkulpan, kaj ankaŭ unu artikolon pri la nepagado de la impostoj en Nederlando. Tio kaŭzis, ke oni malpermesis enlasi la Esperantogazeton en Ruslandon, kaj Zamenhof, pasie dediĉita al sia verko, kaj materie ruiniĝinta jam antaŭe pro tiu verko, suferis parte ankaŭ de mi. Ĉu ne eblas havigi al li denove la permeson por allaso de la gazeto en Ruslandon?” (Vol. 68, p. 89).

Efektive, N. N. Strahov parolis pri la afero kun la poeto Appolon Majkov, kiu en tiu tempo estis prezidanto de la Komitato por Eksterlanda Cenzuro, kaj tiu promesis plenumi la peton de Tolstoj. N. N. Strahov informis Tolstoj pri sia interveno en la letero de la 6-a de junio 1895. La malpermeso estis nuligita, sed tio tamen ne savis la gazeton, kiu ĉesis aperadi en aŭgusto, 1895. En decembro de la sama jaro komenciĝis la publikigo de la revuo „Lingvo Internacia”.

Grafo Leo Nikolajevič Tolstoj
(Foto bonvole disponigita de la Urba Biblioteko de Rotterdam)

En aŭgusto, 1909, petita doni la permeson por publikigo en „Internacia Socia Revuo” de traduko de kiu ajn el siaj verkoj, Tolstoj konsentis kaj skribis en la letero de la 17-a de aŭgusto 1909:

„Mi plene konsentas kun la opinio, esprimita en via letero, pri la granda signifo de la Internacia Lingvo kaj ankaŭ mi mem tre volonte kunlaborus en tiu agado, laŭ miaj fortoj, inter la aliaj agantoj. Mi esprimas mian konsenton pri traduko al Esperanto de kiu ajn el miaj verkoj. Ĉu vi ne opinias konvena fari Esperantan tradukon de mia artikolo pri la paco, ankoraŭ ne publikigita, sed preparita por la Stokholma Tutmonda Kongreso de la Paco? Mi ankaŭ volonte skribus pri la signifo de la Internacia Lingvo, sed mi dubas ĉu mi trovos tempon kaj povos” (Vol. 80, p. 65).

La menciita artikolo de Tolstoj aperis en „Internacia Socia Revuo”, 1910, n-ro 1, pp. 49—52.

Estas tre karakterize, ke Tolstoj sugestis por traduko al Esperanto precize sian raporton pri paco. La granda verkisto kaj pensulo bonege komprenis, ke Esperanto estas ligita al la paco kaj al la amikaj rilatoj inter la popoloj.

Tolstoj alte aprezis la edukan valoron de Esperanto. En siaj multaj diroj li akcentadis la gravecon

koni diversajn lingvojn ne nur por akiri kaj larĝigi siajn sciojn, sed ankaŭ por la proksimigo de la homoj de diversaj nacioj. Li bone komprenis, ke ne estas eble eilerni multajn lingvojn. Tial li konsilis lerni nur la plej necesajn. En sia letero de la 10-a de aprilo 1905 al P. I. Birjukov, li skribis:

„Rilate la lernadon de la lingvoj — ju pli multaj, des pli bone — mi opinias, ke jen, tiujn ĉi, laŭ mi, viaj infanoj devus lerni: la francan kaj germanan nepre, la anglan kaj Esperanton, se eble” (Vol. 73, p. 68).

La fakto, ke Tolstoj enmetis Esperanton en la mallongan liston de ”elektitaj” lingvoj, kiujn oni devus lerni, montras la grandan signifon de la Internacia Lingvo en lia penso.

Oni rimarkos, ke en ĉiuj ĉi diroj pri Esperanto Tolstoj ĉiam parolas pri „la internacia lingvo” aŭ „Esperanto”. Neniaj superfluaĵoj, eraraj kaj konfuzigaj epitetoj. Tolstoj akceptas Esperanton kiel plenan lingvon, kiel instrumenton de ĉiaspeca rilatado de la homoj de diversaj nacioj. Tia majstro de la vorto, kiel Tolstoj, tutcerte ne povis ignori la valoron de la lingvo por arta kreado, kvankam en tiu tempo ankoraŭ ne ekzistis tiel granda literaturo en Esperanto, kiel hodiaŭ. Tio montras, ke Tolstoj neniel dubis pri la grandaj esprimaj eblecoj de la Internacia Lingvo kaj pri ĝia plena taŭgeco por literatura kreado. Diversaj pseŭdoŭtoritatuloj, kiuj sen ia ajn scio pri la afero donas kelkfoje „profundpensajn” opiniojn pri la kvazaŭa netaŭgeco de Esperanto por literatura kreado (ĉar ĝi estas

„artefarita” k.t.p.), agus pli bone kaj pli inteligente, se ili imitus la ekzemplon de la rusa geniulo, konatigus ne nur kun la lingvo, sed ankaŭ kun ĝia literaturo, kaj trastudus plej atente la opinionon de Tolstoj.

En aliaj okazoj Tolstoj publike montris siajn simpatiojn por Esperanto. Pluraj Esperanto-organizaĵoj elektis lin honora membro kaj li ĉiam afable dankis. Nur duonjaron antaŭ sia morto Tolstoj ricevis leteron de V. S. Bodnarski, reprezentanto de la Studenta Ligo „Esperanto” en Moskvo, kun informo, ke tiu organizaĵo elektis lin honora membro. Tolstoj respondis la 3-an de februaro 1910, per korespondaĵo, en kiu li skribis: „Mi plene konsentas kun la celoj de agado de via Ligo kaj mi dankas pro la honorigo” (Vol. 81, p. 86).

La eksplicitaj diroj de Tolstoj pri Esperanto, lia konsento pri publikigo de diversaj liaj verkoj en tiu lingvo, liaj intervenoj kaj akcepto de honorigoj sendube atestas, ke li konscie, post profunda pripensado, plene aprobis la Internacian Lingvon kaj donis al ĝi sian tutan apogon, kiam ajn li povis.

(*) Tiu ĉi artikolo estas mallongigita traduko de la studo, kiun verkis F. I. Kolobanov (Leningrad) en la rusa lingvo sub la titolo ”L. Tolstoj kaj Esperanto”. La parenteze cititaj volumoj kaj paĝoj rilatas al la Plena Verkaro de Leo Tolstoj, publikigita en la rusa lingvo. Preparante la ruslingvan studon, F. I. Kolobanov esploris ĉiujn leterojn, taglibrojn, notlibrojn k.t.p., entenitajn en la menciita Plena Verkaro. La mallongigon kaj tradukon faris, kun la permeso de la aŭtoro, I.L.

INTERVJUO KUN INĜ. LUDOVIKO ZAMENHOF

S-ro H. W. Holmes, la Vic-Prezidanto de U.E.A., post la 44-a Kongreso renkontis la nepon de D-ro L. L. Zamenhof, Inĝ. Ludoviko Zamenhof, en Parizo kie li nun laboras. Petata por mesaĝo je la kulmino de la Zamenhofa Jaro, Inĝ. Zamenhof diris:

”La impona festo de la Esperantistaro, la Internacia Zamenhof-Jaro, alproksimiĝas sian finon kaj ankaŭ sian kulminon, la ekzaktan centjaran datrevenon de la naskiĝo de D-ro Zamenhof. En la tuta mondo la esperantistoj prepariĝas omaĝi en tiu-ĉi tago la kreinton de nia bela lingvo kaj senlancan pioniron de homa interkompreniĝo. Ni povas esti fieraj, ke la plej altrangaj eminentuloj kaj famaj sciencistoj el ĉiuj mondpartoj grave kontribuis al tiu omaĝo per la formigo de Internacia Patrona Komitato. La aranĝoj de la Jubilea Jaro, kaj nelaste la brila Varsovia Kongreso montris al la mondo, ke Esperanto ĉesis esti interna afero de siaj adeptoj sed decide estiĝis grava socia problemo kiu devas esti konsiderata kun plena seriozeco eĉ flanke de malamikoj. Tiu-ĉi Jubilea Jaro certe prezentas gravegan paŝon antaŭen al la venko de la ideo de internacia lingvo kaj tio ja estas la plej

deca omaĝo al la memoro de mia granda avo.”

S-ro Holmes: „Mi ĝojas transdoni tiun mesaĝon, ĉar viaj kolegoj en la Loka Kongresa Komitato kaj viaj multaj amikoj kaj konatoj tre bedaŭris ke vi ne povis esti en Varsovio dum la Kongreso.”

Inĝ. Zamenhof: „Ankaŭ mi tre ĉagreniĝis ke kvankam mi havis vizon kaj ĉion preparitan, mi lastmomente estis neeviteble malhelpata iri al Varsovio. Tamen mi sendis longan saluttelegramon.”

S-ro Holmes: „Malbonŝance la telegramo ne atingis Prof-on Canuto je la Inaŭguro nek min je la Unua Laborkunsido, do ĝi tute mankis al la Kongreso.”

Inĝ. Zamenhof: „Kia malfeliĉo ke neniu vorto de la Zamenhofa familio venis al tiu plej grava Jubileo de Esperanto.”

S-ro Holmes: „Tamen ni povis plenumi vian deziron ke la eta Hanjo en sia bela blanka pariza robeto deklamu ”Ho, mia kor’” je la vespera omaĝo al via avo. Via filineto tiel serene kaj kortuŝe faris tion, ke ŝi kreis la spiriton kiu inspiris ĉion kio sekvis. Neniu ĉeestinto povos forgesi la bildon de ŝi staranta sur alta seĝo antaŭ la mikrofono kaj en la fono la grandega foto de ŝia honorata praavo.”

UNIVERSALA ESPERANTO - ASOCIO

EENDRACHTSWEG 7 ROTTERDAM-2 NEDERLANDO

OFICIALA INFORMILO
N-ro 321

La 1-an de novembro 1959

STATISTIKO. Jen la stato de la membraro je la fino de oktobro kaj ankaŭ por komparo je la fino de oktobro 1958 :

	1958	1959
Asociaj membroj	18925	16383
Individuaj membroj		
MJ	756	857
MA	4835	5335
MS	530	516
Pat.	5	7
DM	307	338
HM	47	45
JMJ	18	28
JMA	115	182
	6613	7308
	25538	23691

GENERALO BASTIEN 90-JARA

La 21-an de decembro Generalo-Intendanto Louis Bastien fariĝos 90-jara. Generalo Bastien fariĝis esperantisto en la jaro 1902 kaj tuj komencis disvastigi la lingvon en norda Francujo, poste en orienta. Post la pensiigo li rekomencis labori plej ageme kaj plenumis diversajn funkciojn en la franca kaj tutmonda Esperanto-Movado. Li publikigis plurajn verkojn, el kiuj la plej grava sendube estas Naŭlingva Etimologia Leksikono, kies lasta eldono aperis en 1950. Generalo Bastien estis prezidanto de UEA inter 1933 kaj 1936. Poste, de 1936 ĝis 1948, li estis prezidanto de Internacia Esperanto-Ligo. Post la reatingita unueco de la Neŭtrala Esperanto-Movado, por kiu li multege laboris kun senfinaj paciencaj kaj takto, li retiriĝis kaj la Komitato elektis lin Honora Prezidanto de UEA.

Al Generalo Louis Bastien, kiu vivas en Parizo (Rue Vaugirard, 116) la Estraro, la Komitato kaj la tuta membraro de UEA esprimas tutkorajn gratulojn kun multaj bondeziroj.

FONDAJO ZAMENHOF

Antaŭa sumo 17.020,62 gld.
Hans Menner 2.91 gld., Aŭstrujo;
Paulo Amorim Cardoso 5.— gld., Brazilo;
E. Henning Olsen 7.— gld., Danlando;
Prof. J. Kawahara 10.15 gld., Seitaro Sindo 4.06 gld., Japanujo;
N.N. en V. 25.— gld., T. Boersma 6.50 gld., Nederlando;
Lange Madsen 5.29 gld., Kjell Gustavsen 10.57 gld., Norvegujo;
Isaj Dratwer 6.— gld., B. Monkiewicz 6.26 gld., Pollando;
C. E. Aldsten 7.29 gld., S-ino Karla Olsson 30.— gld., Svedujo;
F.L.E. 56.37 gld., Venezuelo.
Entute 17.203,02 gld je 1.11.59.

Donacu unu milonon — aŭ pli! — de viaj jaraj enspezoj por tiu ĉi gravega celo!

Al ĉiuj donacintoj tre koran dankon.
M. H. VERMAAS, Direktorino C.O.

UNU INFANO FELIĈA

En la kadro de la Fondaĵo-Zamenhof D-ro G. Maillard el Bourg-la-Reine (Francujo) disponigis 100.000.— fr.fr. por junularaj aktivecoj. El tiu sumo 10.000.— fr.fr. estis destinitaj por konkurso favore al geknabetoj partoprenantaj en la 4-a Internacia Infana Kongreseto en Varsovio.

La gvidantaro de la Kongreseto opiniis oportune doni la sumon sub formo de stipendio por partopreni en la venonta Kongreseto en Bruselo al la infano, kiu plej bone kondukis kaj montris plej valorajn kvalitojn dum la kongresa semajno. Je la fino de la Kongreso la gvidantaro proklamis la knabeton Czwartosz Zbigniew el Radom (Pollando) venkinto de la konkurso. Dank'al la malavareco de D-ro Maillard unu infano en Pollando nun feliĉe atendas la monaton aŭgusto 1960.

LA INTERNACIA KONKURSOJ 1959

Stato je la 31-a de oktobro

Konkurso I				Konkurso II			
Lando	Kvoto	Poentoj	%	Lando	Kvoto	Poentoj	%
1. Pollando	6635	9025	136.02	1. Japanujo	1150	2470	214.78
2. Hispanujo	1999	2648	132.46	2. Kanado	435	610	140.23
3. Belgujo	1480	1949	131.69	3. Argentino	615	815	132.52
4. Finnlando	1935	2445	126.35	4. Sudafriko	215	225	104.65
5. Jugoslavio	5690	7100	124.78	5. Aŭstrujo	1360	1385	101.84
6. Usono	2816	3315	117.72	6. Islando	270	270	100.—
7. Britujo	6093	6553	107.55	7. Izraelo	255	240	94.12
8. Svislando	1950	2040	104.62	8. Portugalujo	615	555	90.24
9. Svedujo	6420	6600	102.80	9. Novzelando	878	760	86.56
10. Francujo	7066	7061	99.93	10. Urugvajo	325	255	78.46
11. Nederlando	5119	5093	99.49	11. Aŭstralio	1280	1066	78.20
12. Norvegujo	1991	1920	96.43	12. Maroko	457	256	56.02
13. Italujo	3980	3370	84.67				

Ĉiu larĝe pasu 100% en la Zamenhof-Jaro!

En decembro honorigu

Zamenhof per aĉetado de

LIBROJ, LIBROJ, LIBROJ!

- ☆ **ORIGINALA VERKARO** de D-ro
L. L. Zamenhof, kompilita de
J. Dietterle
12,75 gld.; 51 steloj
- ☆ **LETEROJ DE ZAMENHOF**, I kaj II,
kompilita de G. Waringhien
po 9.— gld.; 36 steloj
- ☆ **VIVO DE ZAMENHOF**, Edmond
Privat,
3,25 gld.; 13 steloj
- ☆ **LA ESPERANTO-MOVADO**,
Støp-Bowitz kaj Isbrucker
2.— gld.; 8 steloj
- ☆ **BILDO** de Zamenhof, laŭ gravuraĵo
de R. Rossetti, 21 × 27 cm.
0,75 gld.; 3 steloj
- ☆ **FOTO** de Zamenhof, poŝtkarto,
0,20 gld.; 0,80 steloj

Ĉio akirebla ĉe U.E.A.

RETORIKO

kun aparta konsidero al esperanta parolarto

de

IVO LAPENNA

Dua Eldono reviziita kaj kompletigita

Eldono de la aŭtoro

Prezo : 11.— gld. bindita
44.— steloj

9.— gld. broŝurita
36.— steloj

Mendu ĉe U.E.A.
aŭ ĉe la aŭtoro

Por la Libro-Tago kaj Kristnasko : Belega donaco
por vi mem kaj aliaj !

ANTAŬMENDU la

MEMORLIBRON

pri la Zamenhof-Jaro
Vidu la mendilon, aldonitan al tiu ĉi numero de
"Esperanto" !

12 belegaj **FOTO-AFIŜOJ** kun teksto en Esperanto,
eldonitaj de U.N.E.S.C.O. okaze de la deka dat-
reveno de la Deklaracio pri la Homaj Rajtoj, la
10-an de dec.

La tutan serion sendas U.E.A. kontraŭ 4 int. resp.
kup. aŭ egalvaloro.

BIOGRAFIAJ INFORMOJ PRI D-RO L. L. ZAMENHOF

de R. Jossinet. 1 resp. kup., 1,20 steloj
Liveras la C.O. de U.E.A.

ANGLA ANTOLOGIO

Aŭd kaj Rossetti, 320 p. 10.— gld. 40 steloj

BELARTO

Red. W. Auld, 72 p. 3,25 gld. 13 steloj. Por membroj
de UEA 2,75 gld. 11 steloj

Mendu ilin ĉe U.E.A. !

La plej fama verko de

IBSEN: PEER GYNT

Drama poemo kun komentario
kaj tri norvegaj popolfabeloj.

El la norvega lingvo tradukis
E. A. Haugen

Prezo: bind. 8 gld., broŝ. 6,30 gld

Eldonis : ELDONA RONDO, boks 109,
Trondheim, Norvegujo.

Mendu ĉe **UNIVERSALA ESPERANTO-ASOCIO**
Eendrachtsweg 7 — Rotterdam-C. — Nederlando

la nica literatura revuo

sub ĉefredaktoreco de
Prof. G. Waringhien

kun kunlaborado de la plej famaj verkistoj
aperas ĉiun duan monaton
32/40 paĝa - - poŝformato jare fr. fr. 400.- aŭ
egalvaloro

Ricevas la abonojn :

En Francujo : R. Fiquet, Poŝta konto 2259-98
Marseille

Alllande : Ĉiuj Ĉefdelegitoj kaj landaj Perantoj
de UEA

PETU SENPAGAN SPECIMENON

Redakcio:
7. Av. Léon-Gourdault
Choisy-le Roi (Seine) Francujo.

Administracio:
5. Bd. Stalingrad
Nice (A-M)

Famo ne flugas, se kaŭzo ne estas!

Kvaropo
La bapto de caro Vladimir
Koko krias jam!
La infana raso
kvar titoloj de STAFETO jam elĉerpitaj!

Ankoraŭ haveblaj (sed de kelkaj nur ne multaj pecoj):

Reto Rossetti: El la maniko. 224 paĝoj

Marjorie Boulton: Kontralte. 288 paĝoj

Gaston Waringhien: Eseoj I. Beletro. 246 paĝoj

En traduko de

K. Kalocsay kaj **G. Waringhien:**

La floroj de l'malbono (Ch. Baudelaire) 400 paĝoj

J. D. Applebaum: Jozefo. 120 paĝoj

Paul Neergaard: La vivo de la plantoj. 128 paĝoj

Julio Baghy: Songe sub pomarbo. 232 paĝoj

William Auld (Redaktinto): Esperanta Antologio. Poemoj 1887—1957.
648 paĝoj

Marjorie Boulton: Eroj kaj aliaj poemoj. 368 paĝoj

Gaston Waringhien: Lingvo kaj Vivo. Esperantologiaj eseoj.
452 paĝoj

Lastaj titoloj:

Tibor Sekelj: Nepalo malfermas la pordon. Ĉ 250 paĝoj

Leander Tell: La bela subtera mondo. Ĉ 125 paĝoj

Baldur Ragnarsson: Ŝtupoj sen nomo. Ĉ. 120 paĝoj

Reto Rossetti: Pinta krajono. Ĉ. 120 paĝoj

Aliaj titoloj baldaŭ anoncotaj!

Al saĝulo sufiĉas aludo!

La librojn liveras la eldonisto, UEA kaj ĉiuj libro-servoj de la Movado

---

KUNHELPU PLUPORTI LA TORĈON!

